Bonde=Practica

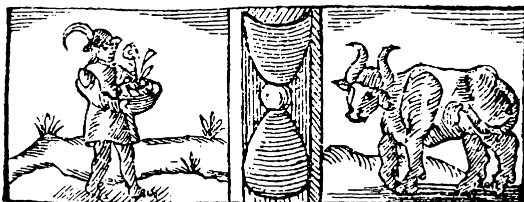
Stockholm
P. A. Norstedt & Söners förlag

Pris 1 krona

Een lijten Book/ Som kallas
Bonde-Practica, Eller Wädher-Book/

Innehållandes någhra sköna Reglor/ hurulédes man skal kånna/ och låra heela Åhrsens Lopp/ alltijdh warandes åhr ifrå åhr.

Fromme Låsare kiöp nu migh/
Myckit Förstånd lårer iagh tigh.
Bonde Practica år mitt Nampn/
Låß migh/ thet skal wara titt Gagn.
Thet heela Åhrsens Lopp wil iagh tigh låra/
Hwar effter tu tigh skalt regera.

Stockholm/
Tryckt och vplagdt aff Ignatio Meurer/ åhr 1662.

OMTRYCKT I STOCKHOLM HOS KUNGL. BOKTRYCKERIET
P. A. NORSTEDT & SÖNER
1901

Förtaalet eller Ingång:

Een allmenneligh Practica eller Wåder-Book/ effter the Gamble och wijse/ Alberti, Alkindi, Hali, och Ptolomei Lårdom/ ståndze warandes Åhr ifrå Åhr.

DEt är itt wist och sant Ordspråk/ som allmeent såyes: Dhet är een godh Wän som warnar een annan för Olyckan och Skadan för ån den kommer. Therföre är een gladh och godh tiende wål wård/ at man henne förkunnar. Effter thet alla Practikor och Prophetier/ icke allenast äre skriffne aff then Helge Andes vppenbarelse/ vthan och andre/ hwilket een part eendels aff Himmelens Lopp/ aff Planeternes och andra Stiernors beskådelse/ och een part eendels aff lång Förfahrenheet/ aff Himmelens Täckn och många Omständigheeter äre vthdragne och begrundade/ äre ther förordnat och i wärcket stålte/ at wij dher aff om Lycko oc olycko om/ Wäder och Owäder tilförenne eller framföre åth medh goda tien-

der och sann Budhskap vnderwijste/ skulle warnade warda/ och så stådze och altijdh om Lycko och Olycko förorsakas at fruchta och troo den alzmächtige gode Gudh.

Så är thet rätt och tilbörligit/ ja Christeligh Kärleek och Plicht fordrar thet ock så medh sigh/ at man gladeligh och medh Tacksäyelse anammar alla Practiker eller Prophetier/ som äre genom then H. Anda tilkenna giffne/ jemwål aff androm/ både konstrijke naturlige Stiernokikare/ och andre gamble förståndige Män/ som aff lång öfning och Förfarenheet/ besynnerligh gode Wänner/ för een trygg och sann Warning och gladeligh tiende gifwit hafwa tilkänna. På thet/ at när oß itt fruchtsampt Åhr medh Lycko/ Wälfärd och Sundheet tilkenna gifwes/ at wij tå icke höghmodas/ blifwa säkre och trygge/ lijka som wij thet allaredo hadhe vthi Handen/ och skulle icke annorledes kunna skee eller tilgå. Men thet är oß aff nöden/ at wij stådze och altijdh medh all ödmiukheet/ stå vthi HErrans Fruchtan/ föra itt åhrligit och Christeligit Lefwerne/ och sådana förkunnade Ting om Gudz oförtiente Skänck och Gåfwor aff Gudh wår Him-

Himmelske Fadher altijdh aff Hiertat begära och förwenta/ vthi een sann Troo och wiß Förtröstning/ at han nådeligen wille oß sådant låta wederfaras til godo/ både til Lijff och Siäl/ aff sin goda Wilia. Twert om igen/ när någon Prophetia förkunnas oß/ om itt olyckosampt och ofruchtsamt Åhr/ vthi hwilket oß hotas och tilsäyes Owäder/ Fruchtens förderf/ Dyyr tijdh/ Pestilentz/ Krijgh/ Blodzvthgiutelse/ och hwad annan meer Olycka och Skada oß kan hända och wederfaras/ tå skole wij icke falla i Mißtröst/ som the otrogne/ vthan sättia wårt hopp medh en stadigh och hiertans innerlige Böön med all Förtröstningh til then barmhertighe Gudh/ bidiandes om wåra Synders förlåtelse och i een oskrymtat ödmiukheet bidia/ at han för JEsu CHristi skul wår Böön anamma och höra wille/ hwar om han oß mångeståds i Skrifften förwissar/ at han som een nådigh och barmhertigh Fader/ wille affwända ifrå oß/ sina käre Barn/ sådan grufweligh och förfärligh olycko/ sampt all annan nödh och fahra/ som oß/ vthan twifwel/ för wåra stoora och många Mißgärningar och Synder/

 til

til Bedröfwelse och wål förtiente Straff åre sånde och tilskickat/ och wil oß ther medh aff sådant och annat ondt/ både lekamligit och andeligit/ aff sin blotta Nåde vthielpa och befrija.

Vthi een sådan Mening skal thenna lilla Book af hwar och een låsas och anammas/ besynnerligh therföre/ at thet år een sådan Practica eller Prophetia/ som icke allenast itt Åhr/ vthan warar Åhr ifrå Åhr/ ja in til Werldennes ånda/ och år hon icke besynnerligh giordt effter Stiernonars Lopp (hwilkas betijdande och wårckande icke hwar man förstår sigh vppå) vthan effter thet som hwar man kan see/ höra och förnimma/ effter som Wådret ifrå Juule-Afton in til trettonde Dagh Jwl/ hwad heller thet år klart eller mörckt Wåder/ Regn eller Sniö/ så ganska vnderligh författat och ordinerat/ at om man flitigt låser thenna Book/ kan man wål mårckia/ at thenna/ Practica vthan twifwel/ år aff wijsa gambla och förståndiga mån/ genom lång Förfahrenheet medh stoor Flijt giord och samman skrifwin. Men hwad i thenna och alle andre Prophetier och Spådomar (thet ware tröste-

tröstelìgit eller sorgeligit) blifwer vppenbarat och förkunnat/ wille wij doch altijd gladeligen hoppas och förmoda aff them alzmächtige nådige Gudh/ han låter oß thet wederfaras/ som länder oß til Lycko och Wälfärd både til Krop och Siäl/
Amen.

Thenna Lilla Books Summa
och Innehåld.

The konstrijke Mästare och Stiernokijkare
Gamble wijse Män och theras lijkar
Hafwe Himmelens Lopp flijtigt achtat/
Medh lång Förfarenheet Saken betrachtat/
Och practicerat itt allmeent Wijß och Art/
Hwar aff man skal förfara snart/
Huruledes Wädret thet heela Åhret förlöper/
Therför skal tu thenna Book gärna kiöpa/
Läsa och märckia medh rätt Forstånd/
Så blifwer tu ther i wijß försan.
Tu skalt Jwlenatt och Jwledagh besee/
Medh theras Wäder/ Regn och Snió/
The tolff Dagar och Nätter skola icke förglömde wara
Aff hwilka tu thet ganska Åhrs Lopp skal lära.
Faar sachta at thenna Practica icke förachta/
Hon är aff wijsa Män betrachtat.
Hon spåår wist/ gifwer rätt Beskeedh/
Thet gör hon aff stoor Förfarenheet.

 Huru-

Huruledhes man skal förfara och märckia aff Wädret i Jwledagarna/ hwad tilkommande Ting oß blifwer tilkenna gifwit/ thet heela Åhret igenom.

I.

Om Jwle-Affton.

ÄR Jwle-Affton och Jwle-Natt klara/
Förvthan Regn och Wäder/ så tagh wara/
Thet Åhr blifwer nogh både Korn och Wijn/
Så hwar får noogh til födan sin/
Men blifwer thet Wäder och Regn/
Betijder thet litet Korn och Wijn i hwar ängd/
Kommer Wädret från Östan hijt/
Tå döör Quägh och Diur i thenna Tijdh.
Men kommer thet oß ifrån Wästan/
Blifwer Siukdom Kongars och Förstars Gäst.
Döden skal taga många aff them och så/
Som borttager alla både stoora och små.
Kommer Wädret aff Nordan/ tå glädh tu tigh/
Ty ther effter fölier itt godt Åhr wisserligh.
Men om thet kommer aff **Sönnan** ther näst/
Thet betijder dagligh Siukdom wist.

II.

Om Jwledagh faller på een Söndagh.

OM Jwledagh på een Sondagh mon falla/
Få wij een warm Winter medh alla.

Och

Och wil sigh starckt Wäder begifwa/
Aff Owäder märck och wäl tillijka.
Wåren blifwer warm och Lijn på Jorden/
Sommaren skal hett och torr warda.
Hösten skal käld och Winteren blifwa/
Noghsampt wära Korn och Wijn tillijka.
Men Fåår skola myckit förderfwas/
Och myckin Honing skal tå förwärfwas.
Örter/ Päror/ Äpler och sådan Frucht
Skal på then tijdh wära smuckt.
The gamble Folck skulle och döö medh oroo/
Men fruchtsamme Quinnor skola hafwa roo/
Echtenskaps stånd skal tå fruchtsampt blifwe
Ther til Gudh Alzmächtigh sin Nådh gifwe.

III.

Om Jwldagh faller på een Måndagh.

WJl Jwledagh sigh på een Måndagh begifwa/
Så skal Wintren både warm och kalt blifwa.
Jtt motteligit Wäder finner tu här/
Wåren godh/ Sommaren Owäder.
Stoor Storm förwist thet Åhr skal komma/
Och många Land göra liten fromma/
Hösten blifwer godh och mycket Wijn/
Hwar får liten Honing heem til sijn/
Bij och Fåå tå allmänneligh döö/
At man får Honning/ och Miölcken stor Nödh/
Många Quinfolck skola tå förfakna/
Och sina Måns Döö hierteligen beklaga/

Doch skola somblige een Wijso quäda/
Och medh hwar andra dricka och sigh glädia.
Och säya: hwad dödt är/ låta wij blifwa/
Här äre än nu många Mån i lijfwe.

IV.

Om Jwledagh faller på een Tijßdagh.

KOmmer han och på een Tijsdagh nu/
Een kall Winter skal tu komma ihugh/
Medh myckin Snió och Fuchtigheet/
Til itt blåsande Wäder tu tigh bereedh.
Een wååt Sommar skal tu tå och få
Ther effter een torr och heet Höst och så/
Korn och Wijn skal tå wåra medelmottigt/
Smör/ Olio/ Honning och Lijn medh stoor botna.
Swijn skola döö och Fåren lijda Nödh/
Tå blifwer och mydkit fromt Folck dödh.
Skepen i Siön skola tå Fara lijda/
Helsoot skal tå monga Präster bortslijta.
J thetta Åhr skal godh Frijdh wara/
Bland Kongar och Förstar på Jorden åra.

V.

Om Jwledagh faller på een Onßdagh.

KOmmer han på een Onßdagh thet Åhr/
Få wij warm Winter/ doch skarp och hård/
Wåren blifwer starck wedh myckit Wäder/
Som gamble Bönder lära oß här.

Som-

Sommaren och Höſten bliſwer godh/
Ther aff får mongen itt fritt Modh.
Lijnet bliſwer godt/ myckit Wijn och Korn ther til/
Honingen man tå dyrt ſålia will.
Lööök ſkal ſigh tå wål wederqueckia/
Man ſkal tå icke monga Åpler ſteekia.
Örterne ſkola tå bätter lycko få/
Än the Trää/ ſom Åpler och Pårun groo vppå.
Kiöpmån och Boofolck ſkola ſtoort Arbete lijda/
Myckit Vngtfolck döör vthi the Tijder.
Helſoot ſkal och ſmå Barn icke ſpara.
Men the ſkola döö och til Himmelen fara.

VI.

Om Jwledagh faller på een Torßdagh.

OM Jwledagh på een Torßdagh komma wil/
Tå kommer godh Winter och myckit Regn ther til.
J Wåren ſkal thet blåſa allmenneligh/
Sommaren godh/ Höſten tempererar ſigh/
Medh Regn och Kiöld wil iagh tigh ſåya/
Doch ſkal Åkren wål prydas wiſſeliga/
Medh Korn och Frucht vthi ſtoor hoop/
Hwarföre wij Gudh ſkola tacka och loſwa/
Som ſådant rijkeligh giſwer öſwer motto/
Honom böör oß at tacka och ey aflåta.
Medelmottigt Wijn ſkole wij tå få/
Therföre ſkole wij thes meer til Kyrckia gå.
Olio och Smör noghſamt/ och litet Honnung/
Doch ſkola döö monga Herrar och Konung.

Monga

Många andre Folck Döden skal räckia/
Som ey för hotan och Straff förskräckia.
Öfwerheet skal tå lefwa fredsammeligh/
J thetta Åhr/ thet säger iagh tigh.

VII.

Om Jwledagh faller på een Fredagh.

KOmmer han på een Freedagh och så/
Tå skal Wintren fast och stadigh stå/
Wåren godh/ een ostadigh Sommar/
Een skiön och godh Höst ther effter kommer.
Myckit Höö/ Korn och Wijn wij tå få/
Bijerne skola döö/ och Fåren ock så/
Ögnewärck skal tå många Plågo göra/
Jagh wil tigh meera säya/ wil tu migh höra.
Olio och Löökfröö skal man tå dyrt köpa/
Effter Äpler och Frucht torff man icke löpa.
Träerne skulle tå myckin Frucht ärfwa/
Doch skola Matkar många förderfwa/
Och skal Barn myckin Siukdom tilfalla/
När thet skeer/ tå troo migh för alla.

VIII.

Om Jwledagh faller på een Löördagh.

NÄr han på een Lögerdagh är/
Kommer een Daggyren Winter medh Köld och (wäär
Ostadigh och så medh myckin Snió/
Och een ondt blåsande Wäär skal tu få see.

Som=

Sommaren blifwer godh och Hösten torr/
Jagh wil säya meer/ thet tu icke hörde förr/
Een Dyyrtijdh skal man och tå höra/
Man skal icke dygert Korn i Ladan föra.
Fiskerij skal tå lyckas i the Tijder/
Skepsfolck skal tå myckin Storm lijda/
Både vthi Hafwet och andra Watn medh/
Är slått ingen Lycka/ troo wisseligh thet.
Myckin Eeldzbrand skal man spöria/
Aff myckit Krijgh skal man ock höra.
Folcket blifwer siukt/ the Gambla döö/
Tråerne förtorkas/ Bijerne lijda Nödh/
Therföre tarff tu icke på Honning lijta/
Men tu må wål hoos Miölkebyttan sittia.
Jagh håller at thet icke dyrt skada må/
At wij i thetta Åhr icke myckit Wax få.
Äre ey Kyrckiorne frå Liusen frij/
Och Kindermesso Liuß behöfwe icke wij.
Papisterne hafwa oß ther medh förwåndt/
Therföre blifwa the nu daghliga förskåmdt.
Gudh hafwe medh them och oß Tolamodh/
Och förlåte oß wår Syndh sleem och leedh.

Huru man skal förstå thenna Bonde Practica.

Thenna Bonde Practica, år således at förstå/ efter the Gamblas och wijsas Mening. The begynna först mårkia på Jwledagh/ och sedan the tolff efterföliande Dagar/ in til then sidsta Dagh Jwl: Och lijka som Wådret begifwer sigh på hwar och een

aff

aff thessa Daghar så skal och Wådhret warda i hwar Månat/ som them Dagen tilhörer.

Och skal man weta/ at Jwledagh märcker Torsmånat Januarij. Then andra Dagen i Jwl Göyemånat Febr. Och så alt bortåth in til then sidste/ som tu i efterföliande Rijm kan lära.

Huruledes man skal känna Wådret heela Åhret igenom aff the 12. Dagar.

MÄrk framdeles the wijsas Lärdom här/
Hwar aff Wådret kännande är/
Aff efterföliande Tekn märck nu meer/
Ther til hafwa the Gamla hafft stoort begär.
Aff hwilket the i Grund kunde förstå
Hwad Wäder thet gansta Åhr skal gå.
Thet märckia the tolff Dagar allena/
Frå Jwledagh/ til then tolffte Dagh wij meena.
Lijka som Wädret på hwar Dagh mon skee/
Så skal thet och blifwa/ thet skal tu see.
Vthi then Månat som honom hörer til/
Som iagh här näst effter lära wil.
☛ Jwledagh Torsmånat tilfogat är/
Annan Dagen Göyemånat märck nu här/
Then tridie Mars Månat/ then fierde April,
Then fempte Mayemånat hafwa wil.
Then siette wille wij Midsommars Månat gifwa/
Höömånan wil hooß then siunde blifwa.
Skördemånan hoos then ottonde Dagh står.
Höstmånan/ til then nyionde går.

Then

Then tijonde medh Schlachtmånat monde tilfoga/
Then elloffte medh Wintermånat låter sigh nöyia.
Jwlemånat tillägges then sidste Dagh/
Så lära the Gamble wijsa än i thenna Dagh.

Om then ganska JwlHöghtijdh.

THet hafwa the Gambla hafft i stoor acht/
At om thet skeer på Jwlenatt.
At Wädret i Lufften myckit blåsa kan/
Ther om såya the strax på staan/
Thet Åhr skal blifwa fruchtsammeligh/
The troo thet fast och wisseligh/
Blåß thet om Jwledagh ock så/
Tå skola Wäxerne myckin Frucht få.
Och om Solen om morgonen skyn/
Tå skal thet Åhr blifwa myckit Wijn.
På then sidsta Dagh wij ostadigt Wäder få/
Förty Månaderne genom hwar andre gå.
Men skijner Solen then samma Dagh klaar/
Tå få wij wist itt fruchtsammeligt åhr.

Om the Sex Dagar effter the 12. som kallas märcke Dagar.

THe sex Dagar som effter the Tolff falla/
Them plågar man märckelse Dagar kalla.
Hwar aff them hafwer twå Månar i sigh/
På thesse sex Dagar troo tu migh.
Then första Dagh för Middagh/ höör migh nu/
Märcker Torsmånat kom ihugh.
Effter Middagh han Göyemånat hafwa wil/
Altså går thet och medh the andra til.

Om

Om the Tolff Månader i Åhret.

Januarius Tårßmånat.

Blifwer Himmelen rödh om morgonen Nyårs (Dagh
Tå blifwer thet Åhr stoor Sorg och Klagh.
Stoor Krijgh thet Åhr wij wisseligh få/
Thet betyder myckit Owäder ock så.
Om Solen Vincentij Dagh (22. Jan.) klaar skyn/
Thet betijder thet Åhr wäxa myckit Wijn.
Skijn Solen S. Pauli Dagh klaar (then 25. Januarij.)
Thet betyder wist itt fruchtsampt Åhr.
Men blifwer thet Regn eller Sniö/
Tå få wij itt medelmottigt Åhr at see.
Men seer tu myckit mörck och Dagg/
Tå må tu hierteligh til Gudh ropa/
Och bidia honom om Hielp aff all tin Nödh/
At bewara tigh från then hårda Dödh.
Förty Döden skal tå monga förfåra/
At man skal ock mong til Kyrckgården båra.

Februarius Göyemånat.

Then Tijßdagh som i Fastlags Wekan mon falla
Skal man betrachta alla Englars dagr froma/
Så såya the Gamble effter theras Sinn/
Then samma morgon skal man planta in/
Och såå fröö i alla Englars Nampn/
Så blyr then alltijdh grönt/ och kommer til gagn.
Men migh tyckes thet allbäst wara/
Effter thet Gudh är öfwer allting en HErra
Och låter daghligh allting grönskas och wäxa/
At wij låte honom ock allena rådha.

Och

Och at thet i hans Nampn må skee/
Tå wore wij på then råtta Wågh.
Han kan alltingh låta grönskas och torkas/
Intet Creatur kan moot hans wilia göra.
Så monga Tijmar som Solen skijner på
Then finner hon all fastan igenom lijka så.
Om Solen i Fastlaghen tijdeligen vpgår/
Tå wåxer thet wål som först såås thet Åhr.
Beda monde så i itt Språk såya/
At the åre tree Nåtter och Dagar tillijka/
Om itt Barn på een aff them blifwer födt/
Tå skal thet icke för Werldzens Enda döö.
Och thet blifwer Blijdemånadt Affton achtat
Doch liuger thet myckit lögnachtigt.
Men år thet sant/ tå låt thet skee/
Doch hwem hafwer thet anten hördt eller seedt.
Och om man i thenna Måna mon Tråå affhugga/
Tå kan man wål ther medh byggia.
Förty the Gambla hafwa sagdt för migh/
Thet Timber rotnar alldrigh sågr iagh tigh.
Om thet fryß S. Påders Natt/
Tå må tu wånta ther effter brått
At thet skal frysa wål hårdeligh/
J Trettyio Nåtter/ såger Bonden tigh.

Martius Marßmånat.

OM myckin Dagg i Torßmånat sigh begifwer/
Myckit Regn i thetta Åhr ther effter blifwer.
Så myckin Dagg som i Marsmånat mon falla/
Så myckit Rijmfrost effter Påska medh alla/

Så myckin Dagg skal och i Höstmånan komma/
Thet blifwer oß til gagn och froma.
Alla the Trää som neder blifwa slagne
I Marsmånat på the twå sidsta Fredagar
Thet blifwer fast och förkastar (remnar) sigh icke.
Så hafwer en wijß Man sagdt för migh.
Blifwer Wädret Palme=Sondagh klart/
Tå får Kornet godh wäxt thet samma Åhr.

Aprilis.

OM thet Påskadagh litet regna wil/
Litet Foder blifwer thet åhret til.
Men blifwer then samma Dagh skönt Wäder/
Myckit Smör thet åhr tilkommande år.
Det är och godt then Dagh Barn at affwänia/
Som theras fulla tijd hafwa dijt Modrens spena/
I Gudz Nampn skal tu thet begynna. (da.
Ther effter them til lärdom och Gudz fruchtan skyn=

Majus.

OM Solen S. Urbani Dagh klaar skyn/
Tå blifwer thet Åhr noghsampt Wijn/
Regnar thet tå/ så kommer stoor Skada på henne/
Medh lång Förfarenheet gifwes thet tilkenna.
Pingesdags Regn är sällan godt/
Sätt titt Hopp til Gudh medh itt fritt Modh/
Sidst i Maymånat knoppas Eeken/
Fullkomnas Knopparne thet är itt godt Tekn/
Een godh Ållon ther effter mon komma/
Som mongen gör stoor Lycka och fromma.

Juni-

Junius.

NU meera thet regnar såger iagh tigh
På S. Johannis Dagh/ troo tu migh/ 24. Jun.
Theß mindre Hasle-Nötter blifwa tå til/
Therföre steek Löök iagh tigh såya wil.
Eller må i theras stadh Roffuor åta/
Och ther medh Nötterne förgåta.
Är Wädret Helge-Lekame Dagh klart/
Thet betyder itt godt Åhr förvthan all Fara.

Julius.

OM thet Wårfrudagh regnar medh
Som hon sökte sin Fråncka Elizabeth/
Så wil thet Regn sigh förskräckia/
Och fiorton Dagar effter hwar annan räckia/
Wil Regn S. Margaretæ Natt begifwa sigh/
Tå torff tu ingalunda wenta tigh/
Thet åhr monga Nötter at bijta/
Ty the icke lyckas i the tijder.

Augustus Skördemånat.

OM Solen skijner klaar effter sin Art/
På Wårfrudagh Himmelsfärd/ 15. Aug.
Thet låter sigh för itt godt Tekn lyda/
Förty thet wil myckit godt Wijn betyda.

September.

WIl tu weta huru thetta åhr skal gå til/
Så märck thenna efterföliande Lårdom wäl.
Tagh ett Eeke Äple S. Michels Dagh/
Aff hwilket tu blifwer förfarin i tin Saak.

Är ther i Etter Koppar/ betyder itt ondt Åhr/
Hafwer thet Flugor itt medelmottigt tu får/
Är ther vthi Matkar thet betyder godt/
Är ther intet/ tå kommer wist Helsoot.
Äre Eeke åplerne monga och tijdeligen komma/
Tå see hwad Wintren wil göra skada eller froma/
Medh myckin Sniö/ något för Jwl/
Ther effter må tu förwenta stoor Kiöld.
Äre Eeke Äplene inwertes sköna/
Tå wil thet oß een godh Sommar röna/
Skönt Korn skal wåxa samma tijdh/
Som skal borttaga hungerens Strijdh.
Äre the inwertes fuchtigh/
Een wååt Sommar thet betyder wisselig.
Äre the magre/ tå bliffuer Sommaren heet.
Här hafwer tu aff Eeke Äplene godt beskeedh.

October.

Om Löfwen aff Träån icke gerna wille falla/
Tå få wij een kald Winter för alla/
Monga Kohlmatkar näste Sommar wilia komma/
Som Fruchten göra ganska liten fromma/
Knopparna skola the aff Träån förtära/
Och sombliga wilia sigh aff Kåålen nära.
Doch man them om Wintren brenna kan/
J Christ/ Glugg. och Blidemånat på min sann.
In Decemb. Januarij, Februarij,
Om Winteren skal tu sådant göra/
Om Sommaren är thet förswårt/ wil tu migh höra.
Så snart som Solen sitt Skeen mon giffua/
Wilia the icke länger i Boningar bliffua.

Den

Den ena löper hijt/ then andra dijt
Och förtära Fruchten samma tijdh.
Therföre skal tu them (som sagdt är) förderfwa/
Så kan tu myckin Frucht förwerfwa.

November.

WIl tu weta hurudana Wintren warda må/
Så skal tu Allhelgona Dagh i Skogen gå/
Och skal tu ther een Böök vpleeta/
Hwar på tu skalt thet få at weta.
Ther aff må tu een Spåån affskåra/
Är han torr/ tå skal Wintren warm warda/
Men är samma Spåån fuchtigh/
Tå kommer een kald Winter wisseligh/
Jtt wåått/ eller tort Åhr skal tu kånna i så motto/
Tu skalt itt Glaaß fult aff Watn låta/
S. Anders Affton låt thet skee/
Löper thet öfwer/ tå skal tu itt wått Åhr see/
Men skalt thet tort åhr blifwa/
Tå skal Watnet sigh ofwan i Glaset gifwa.
Thet hafwer och the Gamble i stoor acht/
At när S. Martens Dagh kommer på een Fredagh.
Thet samma åhr skal Fodret litet förslå.
Therföre man thes meer aff Fånaden slachta må/
Och så ther aff både siuda och steekia/
Ther medh kan man sedan leeka/
Som Kattan plågar medh Musen speela/
Ther om wil iagh nu mitt Taal stilla.

December.

OM Jwledagh i Nyet må komma/
Tå få wij itt godt åhr oß til fromma/

 Jw

Jw närmare Nymånat/ jw bättre åhr/
Ju närmare Adventet, ju werre thet går/
Höör/ hör iagh wil meera såya tigh/ (migh/
Itt Trää som affhugges i the twå sidsta Dager troo
Som i Jwl faller och i Torßmånat först/
Thet warar långt/ starck och färskt/
Thet blifwer icke markstunget/ och ey rotna kan/
Ju äldre/ ju hårdare på min sann/
Thet blifwer på åldren så hårdt som Steen/
Thet är vnder at sådant skeer/ jagh menar.

Om S. Jacobs Dagh.

ÄRe tree Sondagar för S. Jacobs Dagh klaar/
Tå blifwer myckit Korn thet samma åhr.
Blifwer på thesse Dagar myckin Fuchtigheet/
Tå få wij Korn til Medelmodigheet.
S. Jacobs Dagh för Middagh gifwer tilkenna/
Hwad tijdh wij för Jwl skole hafwa för Händer/
Effter middagh effter Jwl/ then tijdh oß mon täckna
Här aff kan tu effter Wädret räckna.
Skyner Solen på S. Jacobs Dagh/
Tå skal man gifwa öfwer stoor Kiöld klag.
Om thet rägnar betyder warmt och fucht.
Skijner Solen medh Regn betyder ingen Frucht/
Förty sådant betyder ringa Wäder/
Som oß lärde the gambla Förfäder.

Huru Wädret i hwar Månat skal blifwa.

WIl tu weeta een Lärdom nyttig och skön/
Om Månan skal blifwa godh och skön/

Den

Den Dagh som Månan begynner/ skal tu täkna/
Och then Dagh täkn och Planeet räkna/
Så blifwer thet heet/ kalt/ och theß lijke/
Effter then Planetes och täkens art/ wil iagh säya/
Och effter thet Wäder som regerar the 4. åhrstijder/
Sådant kan hwar Månat lijda.
    Och när Månat är ny worden/
Så skal tu märckia effter thenna Orden/
Thet blir wacker Wäder/ om Månan skyn hwijt.
Skyner han rödh/ tå kommer stoort Wäder hijt.
Skijner han bleek skalt tu förstå/
Tå skole wij wist myckit Regn få.
    När månan är blifwen ny/ märck migh/
Tå skal tu achta wisseligh/
Om han Regn then nästa Måndagh mon gifwa/
Tå skal thet Regnwäär/ then heela Måna blifwa.

Mäster Solinus säger.

Om någon mörk Sky för Solen är/
Om morgonen/ när hon vpgår/ märck nu här/
Tå skal myckit Regn och Owäder komma/
Then samma Dagh/ hafwer iagh förnummit.
Är Skyyn om morgonen mörck och swart märck/
Tå få wij then Dagh Nordan Wäder wäl starckt.
Wil Solen om Morgonen liuss och klaar blifwa/
Och sina Strålar som Skott/ från sigh gifwa/
Thet Täkn wil myckit Regn och Owäder betyda/
Som desse efterföliande Werser lijda.

Versus.

Nocte rubens cælum, cras indicat esse serenum.

 Mane

Mane rubens cælum, tempus signat pluviale.
Afftom Rodna wil mongen dagh skönt Wäder gifwa.
Morgon rodna/ then dagh myckit regn wil bedrifwa.

Om then Ny Måna.

Äre Månans Hörn swarte och dunckel/
Och icke skijne klaar som een Carbunckel/
Thet betyder/ vthi Nyet/ myckit Regn/
Men hör nu een annan sågn/
Skijner han som Guld/ then fierde Dagh klaart/
Tå kommer itt starckt Wäder snart.
Om han mitt vthi swart år/
Tå få wij wist itt smuckt Wåår.
Och skal så til ånda warda/
O Gudh hielp oß aff wåra Synder swåra.

Om Solen skijn the tolff Daghar i Jwl.

Jwledagh.

Skijn Solen Jwledagh fullkomligh klaar/
Thet betyder wist itt godt fruchtsamt Åhr.

Annan Dagh.

Tå skal förswinna myckit Guld/
Och skal man blifwa Kornet huld.

Tridie Dagh.

SKijner Solen then tridie Dagh/
Tå skola Prælater och Papister föra stoort Klag/
Tå skulle the hafwa stoor bånge/
Munckar skola the beklaga monga/

Då

Då skal ther Twedrächt emillan them wara/
At the skola stå som Apor här.
Jagh hoppas at thet skal doch få een ända/
Så the skola sigh sielfwa skämma och känna.
At the så monde Folcket förföra/
O Gudh wille tu theras Hierta röra.
Och genom titt Ord wille them leda/
Så kunde the moot tigh hwarken strijda eller fägda.
At thet kunde komma then tijdh/
At monga theras Skalckheet ey gitte lijda/
Då skal Diefwulen medh them speela/
När the aff Werlden skulle skilias/
Då skulle the thet försilda/ (särla) bekenna/
Men Elden skal them förbrenna.
Hwilken för the Onda är bereedt/
Från begynnelsen och til Ewigheet/
Det är tå töfwat alt förlänge/
Förty Förlåtelsen är tå til Sänge.

Then Fierde Dagh.

Då skal vngt Folck wara myckit skröpligh/
Dhe som först äre bliffne myndigh.

Then Femte Dagh.

Då skal Winter säden hafwa gång godh/
Och heemma wuxen Frucht/ skal blifwa wäl mogh.

Then Siette Dagh.

Då skal Fruchten wäl mogen blifwa/
Och annat hwad sigh aff Jorden mon gifwa.

Then Siunde Dagen.

TÅ kommer Hunger/ doch myckit Fisk medh/

 För-

Förstå migh wijdare medh sådan Beskeedh/
Då blifwer dyyrt både Korn och Wijn/
At hwar får ther aff litet heem til sin.

Then Ottonde Dagh.

Då blifwer itt ganska rijkt Åhr medh Fisk/
Så hwar får noogh på sin disk.

Then Nyionde Dagh.

THet betyder godh Lycko medh Fåår och Lamb.
Therföre giff them Foder i theras Gaam (Mun)
Förty Fåår äre gode i monge motta/
Födh them wål thet skal wara tin botna/
Tu hafwer icke Miölk aff them allena/
Theras Kiött/ Vll och Skinn så reena/
Vthan vthi them är ännu meer förborgat/
Hwilket som borttager tijdt (offta) stoor Sorgh.
Icke allenast hoos then menige Mann/
Vthan och hoos Herrar och Förstar förfann/
Deras Tarmar äre the/ som iagh menar/
Dhe gifwa sitt Liudh så sött och reent/
När man them på Instrument/
Konstigt brukar och behändt/
Som äre Trummor/ Harpor och Gigha/
Deras Loff kan iagh icke tijgha/
Hwem ther på weet rätt wäl at klinga/
Han kan komma lata Pijgor at springa.

Then Tiyonde Dagh.

Då skal myckit stoort Wäder warda/
Fruchta Gudh then stund tu än lefwer på Jorden.
Then

Then Elloffte Dagh.

Myckin Dagg skal man tå spöria/
Och allmenneligh rychte om Heelsoot höra/
Det Åhr skal Heelsoot regera vthi monga motta/
War alltijdh beredd wil iagh tigh rådha.

Then Tolffte Dagh.

Då skal wara Krijgh i monga Land/
Och öfwerwåld skal göras mongen Man.

Om Wädret blåß hårdt
The Tolff Nåtter.

IwleNatt.

Om thet Iwlenatt blåß hardt/
Då skola monga Förstar döö medh een fart.

Andre Natt.

Det Åhr blifwer icke myckin Wijn/
Therföre skal Ölet wara drycken tin.

Tridie Natt.

Det Åhr skal monga Kongar döö/
Och ey lefwa långe på thenna Öö.

Fierde Natt.

Det Åhr skal stoor Hunger wara/
Derföre påkalla Gudh wår HErra.

Fempte Natt.

Då skulle döö monga höghlärde Mån/
Som hafwa sin Flijt til Konsten wändt/
Hwilket the giorde Gudh til Åhra/
Dem skal man gerna höra och lära. Siet=

Siette Natt.

Då skole wij både Wijn och Korn nogh få/
Och myckin Olia lijka så.

Siunde Natt.

Då få wij hwarken skada eller fromma/
Förty thet skal itt medelmottigt Åhr komma.

Ottonde Natt.

Helsoot tå medh the Gambla handla wil/
De Vnge motte ock medh i thetta Spel.

Niyonde Natt.

Då skal myckit Folck siukt blifwa/
Helsoot skal sigh tå til monga gifwa.

Tyionde Natt.

Då skal myckit Fåå blifwa siukt och döö/
Derföre behöfwer man icke myckit Höö.

Elloffte Natt.

Då skal myckit Fåå döö och få/
Så at Skomare thes flere Huudar få.

Tolffte Natt.

TÅ skal Krijgh vthi mong Land blifwa/
Men wij wille thet vthi Gudz Hand gifwa.
Dy skole wij wår Synd bekenda wara/
Och Gudz Ord hierteligh höra och låra/
Om wij så Gudh påkalle/ wil han oß höra/
Och effter wår Wilie oß til gagn göra.
Een alfwarsam Böön wil Gudh ansee/
Men een skrymachtigs Böön håller han för spee.

Men

Men ingen wil detta rått betånckia/
De Fattiga må man alltijdh kránckia/
Derföre låter Gudh komma Krijgh och Straff/
HErre hielp oß genom titt Nampn ther aff.

The fyra Tijder om Åhret.

Fyra Tijder om Åhret iagh kan finna/
1. Den förſta år Wåren/ dragz til minne/
På S. Peders Dagh går hon ann/
Och åndas wiſt på S. Urban.
2. Urbanus wil oß Sommaren ſånda/
S. Simphorians Dagh tå år hans ånda.
3. Höſten Simphorius Dagh wij få/
S. Clement wil hans ånde ſtå.
4. Clement begynner Winterens tijdh/
S. Peder giör oß honom quit.

Eller ſå.

S. Clement wil oß Winteren gifwa/
S. Peder wil oß Wåren indrifwa/
Sommaren förer S. Urban,
Men Höſten S. Simphorian.

Här ſkal tu mårckia/ at i Wintren och Wåren långes Dagarna och Natten ſtåckes. J Sommaren och Höſten långes Nåtterne och Dagarna affkortas.

The fyra TamperDagar.

Onßdaghen effter Aſke wij TamperDagen få/
Onßdagen i Pingesd. Weecka lijka ſå/

Onß=

Onßdagen effter helige Korß Fåst/
Onßdagen effter Luciæ kommer Temperdagh wist.

Eller så.

Askedagh/ Pingl/ Korß och Luci,
Onßdagen effter/ Temperdagh få wij.

Om Adventet.

Wårs HErres Advent hon oß pågår/
Sondagen för Barbara medan Werlden står.

Om Fastelags tijdh.

Wiltu weta medh liten omaak/
Första Ny effter Kindermesso Dagh/
Förste Onßdagh ther effter kommer/
Tå hafwer tu fasta medh Köld och Hunger.
Derföre kan ingen såya Ney
Hwad heller thet är Skottåhr eller ey.

Huru många Dagar åhre vthi itt åhr.

TRy C ett L/ ett X. och ett V.
Sex timar ther til/ kom thet ihugh/
Så monga Daghar hafwer itt åhr/
Så långe som thenna Werlden står/
De sex tijmar wij ther til monne skrifwa/
Det fierde åhr een Dagh monne gifwa/
Den Dagh såttes i Februario,
Och gör oß tå skoot åhr så.

Hwad tijd om åhret/ Dagh och Natt åre lijka långe.

Lambert och Gregorij tijdh/
Är Dagh och Natt rått lijka wijdh/ S. Vi-

S. Viti är then längste Dagh och så/
S. Lucia then längste Natt förmå.

När Solen om åhret sigh från eller til oß foghar.

S. Barnabæ wijser Solen hen/
S. Luciæ kommer hon til oß igen.

Cisio Janus på Swenska/ för then menige Man/ som icke förstår Latijn.

DEtta sköna Ny Cisio Jan,
Skal tiena för then menige Man.
Hwem thet mon wäl bekändt wara/
Han kan alla Helge Dagar vthan lära.
På sina Finger förstå migh rätt/
Ny åhrs Dagh begynnes thet/
På Peke Fingret på then wenstra Hand/
På första leedh märcker Söndagh förſan/
På hwilken Leedh månans ände står.
På then Leedh ther näst/ then andra ingår/
Hwart Ord märcker een Dagh i sigh/
Tryhundrat LXV. Ord läres tigh.

Cisio Janus, på Swensko och hwart betyder een Dagh.

Januarius. Glugg/ Torßmånat hafwer 31. Dagar.

Omskoren bleff JEsus/ besökt aff Kong Knut/
Badh them hielpa sigh at drifwa Jwlen vth.
Marcellus, Anthonius, Prisca och Fabian,

Agnes,

Agnes, Vincentius, the kalla Påwel fram.
Der siunga the alle gloriam.

Febr. Blijde. Göyemånat hafwer 28. Dagar.

Är Kindermessa Blasius och Agatha Dorothea näst/
Då bleff Scholastica then Jungfrw Fäst/
Valentinus han ropte högt så öfwer brått
Ty Petrus och Matthias hade Fastlagen fått.

Martius, Torm. Marsmånat hafwer 31. Dagar.

Dernäst kom Tor och Thomas med sitt långa Skegg/
Badh Gregorium locka Barn vnder Wägg/
Gertrudh hon togh tå Bengt medh sigh/
Och Maria bleff helsat/ thet säyer iagh tigh.

Aprilis, Fåre: April Månat/ hafwer 30. Dagar.

April bödh Biskop Ambrosium til Gäst/
Til Påska som war een heligh Fäst/
Tiburtius war gladh/ och Valerius fång med een hast
Georgius och Marcus gladdes tå medh Päder fast.

Majus. Mayemånat hafwer 31. Dagar.

Philippus fan Korset vthan Omaak/
Johannes sade: nu är the helige Bönders Dagh/
Då skal man såå Biugg/ swarade Erich til/
Jagh troor then gode Urbanus wil
Rådhslå medh Jungfru Petronil.

Junius, Skärß. Midsommars Månat hafwer 30. Dagar.

Mid=

Midsommar han kommer gladh/
Bonifacius gifwer thet stora Aflaat.
Men Barnabas monde thet försmå/
Vitus och Botolphus giorde lijka så/
De Ord gifwer hans macht/
Så hafwer och Päder sagt.

Julius Orme-Höömånat hafwer 31. Dagar.

När Maria söker sin Fräncka Elisabeth/
Då wille Kong Knut ey wara förgåt/
Der näst kommo the tilsamman/
Margaretha och Magdalena medh gamman/
Jacob sporde rådh/
Aff Oluff Konung godh.

August. Höstm. Skördemånat hafwer 31. Dagar.

Päder bleff bunden medh lånkior hardt/
Effter honom kommer Lauritz snart/
Och tå bleff Maria ther näst/
Vthi Himmelen wår HErres Gäst/
Och Bartholomæus then gode Man/
Christi Troo kungiorde han.

Septemb. Fiskem. Höstmånat hafwer 30. Dagar.

Egidius han war een Abbodt wål from/
Maria bleff född/ och ther näst Korset kom.
Ock Lambrecht söker fast effter Matthæum,
Mauritz sadhe medh List/
Nu kommer snart Michel wist.

C Octob.

Octob. Sådesm. Schlachtmånat hafwer 31. Dagar.

Så kom tå Frantz medh S. Beritta fijn/
Dionysius kallar heem til sin/
Calixtum, men Gallus och Lucas Evangelist/
Hafwa elff tusend Jungfrur til Gåst.
Det förtryter Simon och Judas måst.

Novemb. Slachtm. Wintermånat hafwer 30. Dagar.

Helgon alle komma medh myckin Glädie/
Och wilia Gååsen medh Mårten åta/
Brixius Biskop skäncker Wijn/
Och beder til Gåst Mariam fijn/
Clemens skånckte Catharinam,
Och then gode Apostel Andream.

Decemb. Christm. Jwlemånat hafwer 31. Dagar.

Nu kommer Jungfru Barbara,
Och Nicolaus medh Maria,
Anna gör sigh gladh/
Thernäst kom Thomas, sade född är Christ.
Staffan/ hans Barnene Thomas glädias wist.

Här fölia några andra sköna allmenneliga och sköna Bonde Reglor.

När Kiölden mon sigh om Wintren sachta/
Tå skalt tu snart een Sniö förwenta/
Men föllier ther Dagg medh/ troo migh/
Tå kommer itt Regn/ säger iagh tigh.

Om Paddor.

När Paddorna om Morgonen myckit skrija/
Tå få wij itt stoort Regn wisserliga.

Om Watufoglar.

Om Giäß och änder/ wilde och tamde/
Myckit bada/ och sigh tilsamman samble/
Och monga sådana Foglar komma här/
Itt wått Wäder förhanden är.

Om Swalor.

Thet är förvthan Bedrägerij wist och sant/
At när Swalorne flyga på Watn/
Och medh sina Wingar ther vthi slå/
Itt stoort Regn wij wisseligh få.

Om MorgonRådna.

MorgonRödna liuger icke/
Men bukot Pijga bedrager oß icke/
Morgonrådna betyder Regn och Wäder/
Pijgan är feet eller hon itt Barn båår.

Om the röde Skyiar.

När the röde Skyiar på Himmelen stå/
Om Afftonen när Solen nedergår/
Then nästa Dagh blifwer gerna skiön/
Thet gifwer oß Afftonrådna til Löön.

Om Hundar.

När Hundens Buuk myckit Knurrar/
Äter myckit Grääs/ griner och murrar/
Tå wil thet gerna så tilgå/
At wij snart ther effter itt Regn få.

Itt annat.

När Hunderne Gräset vthspy/
Och Quinfolcks Händer klyia på nytt/
Och Loppor them myckit stinga/
Itt stoort Regn skal tu tå höra klinga.

Om Skough och Lund.

Migh hafwer een gång een Bonde lärdt/
Och är och så mongen gång bemärckt/
At när Skougen mon swart skijna/
Snart ther effter skal tu Regn finna.

När Bonde Quinnan kokar Gröödt.

När Gröten mon brännas widh/
Och Barnet om Natten är oroligit til medh/
Betyder Regn och Wäder/ iagh säger tigh thet.

Om Röök.

När Röken icke aff Huuset will/
Een stoor Regnskur står tå wisseligh til.

Om Fläske Sijdan och Salt.

När Fläske Sidorne aff wädska mon drypa/
Och Pigorna hoos Rocken sofwa och nicka/
Och Saltet mon weeckt och wått blifwa/
Tå will itt stoort Regn til oß gifwa.

Om Solen.

När Soolen stinger myckit heet/
Och Rööderne bißa och brumma/
Strax säger Bonden iagh thet weet/
Här wil ett stoort Regn komma.

Om Håstar.

När

När mygg mon Håsten bijta swåra/
Theß meer Regn skal tu taga wara.

Om Återlåtande.

WÅduren regerar Hufwudet godt/
Oxen och twillingarne regera halsen både ondt/
Krabben regerar Armen then wenstra/ medelmåttig/
Leyonet högre Armen regerar ondt/
Jungfrun och Wichten regera wekklifwet både godt/
Scorpionen regerar Låren then wenstra medelmåttig/
Skytten regerar högra Låret/ godt.
Getebocken regerar både Knän ondt/
Watůmannen regerar både Knän/ meddelmottig/
Fisken regerar Fötterne/ medelmåttig.

Huru låkedom torff taga til sigh/
Och icke tijden achta wil/
Och ey fliteligh wil sigh förwåra/
Then gifwer sigh sielff i stoor Fara/
Wachta tigh/ at tu icke låter een Åder slå/
När thet tåckn regerar/ henne peker på/
Som thenne Figur mon tigh oppenbara/
Så kan tu tigh långe gsund och karsk bewara.
Wiltu lefwa sund i naturligh tijdh/
Märck the tolff Tåkn på Menniskiors Lijff/
Synnerligh medh koppar och ådroslagh/
Tå löper Blodet i sin rätta Lagh.

Om Hufwudwårck.

Jagh wil tigh lära/ hör och märck/
Om tu hafwer fört fram i Hufwudet myckin wärck/

Tå skal tu på titt Tumelfinger låta åderslå/
Och om tu baak i Hufwudet Wärck mon få/
Tå skal tu låta tigh baak titt öra/
Thet skal tigh hielpa wiltu mig höra.

För Tandawärck.

Hafwer tu Tandawärck skal tu förstå/
Tå skal tu een Åder under tin Tunga slå/
Der medh blifwer Pijnan stilt/
Om tu effter thetta Rådh göra wilt.

Om någon hafwer ondt i Mieltan eller Lungon.

Hafwer Pijnan tigh swåra twunget/
Hoos tin Mielta eller Lunga/
Tå skal tu tigh hoos titt lille Finger låta blodh/
Med Gudz hielp får tu snarligh boot.

Om någon är trångbröstat.

Om tu nogot trångbröstat mon wara/
Tå gör som iagh wil tigh nu lära/
Så skal tu tin Median låta/
Det skal tigh medh Gudz hielp intet skada.

Om man hafwer ondt i Sijdan.

Om tu wilt än nu meera weta/
Om tu hafwer ondt i tin Sijda/
Tå skal tu tigh på tin Rygg låta/
Ofwan för Länderne/ thet skal tigh båta.

Om någon hafwer ondt i sijn Knä.

Framdeeles skal tu märckia migh/
Om Knäwärck kommer på tigh/

Och

Och i tin Länd eller Foot
Det skal tu medh återlåtande råda boot/
Hwilket som på then stora Tåå skal skee/
Thet hielper wist/ thet skal tu see.

För Hufwudet och Hierne wee.

Hafwer tu ondt vthi tin Hierna/
Tå skal tu tigh låta fram i tin Stierna/
Theßlijkest om tu fruchtar och så/
At tu skalt spettelsk Foot få.

Om någon hafwer röte vthi Ögonen och the swijda.

Det myckit godt för Ögonen mon wara/
The twå Årar som på tina Tinningar åra/
För röta i Ögon lijka så/
Om tu them låter slå/
Deßlijkest the Årar som man monde finna/
J Ögnewinckeln drages til minne/
Dem skal man och behåndelig låta/
Det skal tigh medh Gudz hielp båta.

För Ögnewerck och Ögons rinnelse.

TRee åhrar baak Öronen åre/
Dem at låta/ wil iagh tigh låra/
Thet rensar Ansichtet titt/
Och gör tigh för Ögne wee quitt/
Och tager thet Ögnewee hån/
Som migh hafwer lårdt min gode Wån/
Thet ock för hugkommelsen godt år/
Och för thet som ondt i Strupan gör/
Om någon aff sin Natur år heet/

Och hafwer een stackot Anda ther til medh/
Och om titt Hierta beklämdt mon wara/
Låt thessa Åhrar wil iagh tigh lära.

För Örones Susande.

När tin Öron mon susa och klinga/
Tå skal tu ther vthi twå Ådrar finna/
Them skal tu låta vthi samma Stund/
Den döfwe är thet och så sundt/
Och the som altijdh myckit förgäta/
Dem wil iagh råda at göra thetta.

För Hufwudskorff och Ansichtes Häfwelse.

På Näsan är een Åder/
Hon rensar Hufwud och Ögon swåra/
De twå på Läpparna i tin Munn/
Thet är för Ansichtes Häfwelse sundt/
Ästu i Hufwudet skabbot och så/
Tå skal tu och här aff bättre få.

För Tandawee och Hufwudflott.

Vnder Tungan skal tu twå Ådrar see/
De borttaga tigh Tändernas wee/
Hufwudflott och strupens Pijna/
Låt the samma twå Åhrar tina.

För Döfwelse och Hiernensflott.

De Åhrar baak i titt Hufwud/
Dem at låta/ är tigh förlofwat/
På thet at Döfwelsen kan från tigh wijka/
Medh Hufwudetz och Hiernens Flott tillijka/

Migh

Migh tyckes thet och at wara rådeligh/
At then Döfwe låter koppa sigh.

För Kinnens/ Tändernes och Strupens håfwelse.

Der äre twå Ådrar på tin Halß/
De fördrifwa thetta förnämda vthan falskt.

För Hiertans Håfwelse.

Vnder Hakan een Åder står/
För Hiertans håfwelse man henne slår/
De samma Ådrar finner iagh och så/
För Hufwudwärck på Armarne stå/
Och twå på Skuldrone och så hardt ther widh/
Och twå på Ryggen/ iagh säger tigh thet/
För Ögonens Flott/ och Hudens öfwerwäxt/
Ther til tiena the både alsom bäst.

För Hiertas och Magans wee.

Du finner på tin Arm een Åder för alla/
Som man må Median kalla/
Titt Hierta och tin Magha/
Förfriskar dem alla Dagar/
Theßlikest tin Reeffbeen och Sijda/
Der til öpnar hon tin Lungo/ skal tu weta.

För Krampe=Senodragh.

Twå Ådrar på Almbogan monde stå/
Hwem thet behöfwer skal dem låta slå/
För Hiertat/ Lungan och een Anda godh/
Thet fördrifwer och Krampe medh itt Modh.

För Mieltens och Leffrens Pijna/ och för Händernes båfwelse.

OCh finner iagh ännu Ådrar twå/
För Leffrens Sundheet/ them lååt och så/
På hwar Arm finner tu een/
Låt them och war ey seen/
För Mieltens och Lefwerens wee/
Tin sijda och Ribbeen hielpa och de/
När Bröstet är trångt och Händerne rysta/
Och Näsan blöder/ the Ådrar skola tigh trösta.

För Ansichtes båfwelse och Bleekheet.

TWå Ådrar i tin höghra Sijdo/
Dem skal tu låta i rätta tijder/
Tå skal båfwelsen och Bleekheet wijka/
Aff Ansichte och Ögon tillijka/
Den åder millom peke Fingret och tin Tumma/
För Hufwudwärck skal tu bittida rymma/
Doch för båfwelse och tin Galla/
Det öfwerflott tå låta skal/
Emillan lille Fingre tin/
Och the andra ådrar tin.

För Hiertans och Magans Håfwelse och Pijna.

TWå ådrar på Händerna stå/
För Hiertans wee tiena the at slå/
För myckin Lust til Maat och Dryck/
Och så för them som båfwa och nijcka/
För magens håfwelse och wee ther til/
Jagh tigh och ther effter lära wil/

Huruledes then nästa åhr som iagh weet/
At sittia näst tin Hemligheet/
Tienar för Krampe at låta slå/
Och så för häfwelse/ skal tu förstå.

För Blodflot och bleekner.

De ådrar/ medh förloff som hoos Ärgen stå/
Tiena för Blodhflot at låta slå.
Medh Gudz hielp skal thet snart förgå.

För Boldar.

Twå ådrar på tina Knå äre
Dem at låta/ finner iagh nyttigt at wara/
För Boldar och häfwelse på Händer och Been/
Der aff blifwa the skön och reen.

För Watusott och Bukens häfwelse.

Twå ådrar på Skenebenen stå/
Dem skal man låta slå/
För Watusott och häfwelse/ förstå migh nu/
Än skal tu twå ådrar komma ihugh.
Som äre på tin stoora Tå/
För Ögnewärck them låt och slå.
För Ansichtes bleekner och Boldar ther til medh/
För Kråfft och Quinfolcks Flott/ iagh säger tigh thet.

För fallande Soot.

Twå ådrar äre på tin minsta Tå/
För them fallande Soot/ them lått och så/
Theßlikes för Niurarne och för bleekna/
Med Gudz Hielp får tu tå bättre.

För Steen.

Rått

Rätt vnder tin Footknyla (ankel) nedan på/
Innan på Foten/ finner tu twå ådrar stå/
Dem skal tu låta för Steen.
Quinnor tienar thet och så/ som iagh menar
Til theras Flot/ förstå tu migh/
Effter Barnsbyrdan/ thet såger iagh tigh.

För haffta och Niurawee och lönligheetenes Håfwelse.

Twå ådrar vnder Ankeln/ dragh til minne/
Vthan på Foten mon man them finna.
Dem låt för Höffte och Niura wee/
Thet hielper wist skalt tu få see/
Och om tin Lönligheet Hoffuet (Sullin) mon wara/
Låt thessa twå ådrar/ will iagh tigh låra.
Kopsåttiande tienar och stundom vthi nödh/
At vthdraga Blodet emillan Hudh och Kiött/
Der hooß wil iagh det korteligen låta blifwa/
Och intet meera om kopsåttiande skrifwa/
Läkiare skulle tigh thet såya/
När thet skal skee eller hwar.
Itt tingest wil iagh såya tigh/
At tu seer tigh före tryggeligh/
Tin Hiertas åder förskone tu/
Thet gifwer iagh tigh för Lärdom nu/
At man henne icke skal i otijdh låta/
Der aff kommer offta stoor skada/
Så gör effter thenna min påminnelse godh/
När tu tigh hafwer låtit Blodh.
Så låt Blodet så långe stå/

Til

Til thet blifwer kalt/ skalt tu förstå/
Då kan tu see Blodens egenskap/
Och hwad ådrolåtande hafwer för krafft.

Huruledes man skal förhålla sigh
effter ådrolåtande.

TIl thet sidsta wil iagh tigh låta förstå/
Huruledes tu med tin Spijs skal omgå/
Och hwad tigh hielper til tin Sundheet godh/
När tu hafwer låtit titt Blodh/
Itt blött Ägg förstå tu migh/
Först at äta thet råder iagh tigh.
Godt klart Wijn/ skal tu förstå/
Der effter tin Dryck wara må/
Men är Wijnet för starckt i sin Krafft/
Giff ther i litet Watn/ thet icke föracht/
Der effter skal tu een Dagh eller fyra nychter lefwa/
Och tigh til ingen öfwerflödigheet gifwa/
Och om tu något Kiött wil äta/
Skal tu tigh Hönsekiött koka låta/
Förskona Magan/ thet skal mitt rådh wara/
Och låt för tigh på Bordet bära/
Lamb/ Kidz/ Fielfisk ther til/
Som färskt och gode äre/ iagh tigh råda wil/
Såsom Gäddor/ Krabbor/ Rudor och Abbor/
Som tagas i färska Siör och Åår/
Ät them medelmottigt/ förstå tu migh/
Miölckspijs at äta förbiuder iagh tigh.
Och hwad ther aff kommer/ skal tu ey nyttia/
Ost at äta/ wil iagh tigh förbiuda/

Alla-

Allahanda Örter tigh affhåll/
Vthan thet är Kabutz eller Grååßkåål/
Förty thet tin Magha gör oreen/
Märck än itt/ och war ey seen/
Hönsekiötz Sodh skal tu och så äta/
Som man på vnga Höns mon reeda.
Och alt annan sådan färsk Maat/
Som lätteligen fördöfwes/ thet är mitt Rådh.
Der effter skal tu tigh litet arbete tiltaga/
Men war och stilla i fyra Dagar/
Och wachta tigh för kärligheetz Spel/
Som iagh tigh på thet sidsta råda wil.

Itt Förtaal och liten Vnderwißningh
om ådrolåtande.

AT Menniskian kan behålla sin Sundheet och naturligh Karskheet/ gör thet wälbehoff/ at wij stundom vthrensa thet oreena och öfwerflödige Blodh. Ty får thet öfwerhanden/ tå är thet befruchtandes/ at thet begynner wisserligen blifwa fuult och rutnar/ hwilket är Orsaken til monge slags Siukdomar och Kranckheeter i Menniskian/ therföre är thet aff nöden at weta/ när och på hwad Lem/ och hwad tijdh man skal låta sina Ådror på.

Först är at märckia/ at ingen skal låta sig förmyckit/och at purgatz eller blodens renselse/ effter Lekamens rådh skal gå för ådrolåtande: Och är thet bäst/ at låta sigh om Wåren och

om

om Hösten/ doch (som tilförenne sagdt är) nöden förer alltijdh sin tijdh medh sigh. Man skal och icke låta sigh i myckin Köld eller Heettijdh. Den som hafwer een ond Maga/ eller Lefwer/ honom är thet icke godt at låta sigh/ Theßlikest/ när thet onda Blodh är vthlåtit: så skal man icke snart låta sigh Åder igen/ och så är thet bättre/ at man låter Blodet för litet löpa än för myckit. Item, then som myckit swettas/ han må wäl låta sigh. Men thetta är icke godt låtande i Ny fulmånat. Item, the ådrar på Knäne/ Händerne/ Benene och Fötterne/ dem skal man låta effter Måltijdh/ och ådrar på Armarne för Måltijd/ och man skal icke låta sigh på något Ledemoot/ när Månan gåår i thet Täkn som samma Ledemoot tilhörer.

Til thet sidsta skal man och weta at i Hundedagarne skal man icke låta sigh åderslå/ icke heller bada/ icke heller taga nogon Dryck til sigh. The begynnas then 17. Julij och ändas then 20. Augusti.

Här efftersölia några Regemente huruledes man skal hålla sigh vthi hwar Månat.

Januarius, Torßmånat hafwer 31. Dagh/ Dagen ther i är 8. Timar och 10. Minuter lång.

Och Soolen löper i Watumånen/ och är ther vthi från then 10. Dagh Januarij in til then 10. Dagh Februarij.

Torß=

Torßmånat säger.

Jagh röker mitt Kiött vthi thenna Tijdh/
Jagh äter och dricker förvthan nijt/
Intet Blodh wil iagh nu aff migh låta/
Förty thet vthi thenna Månen mon intet båta.

I denna Månat är thet godt at dricka een godh drick Wijn fastandes/ och skal man fastandes bruka heeta Örter/ som är Ingefär/ Peppar/ Neglikor/ Rapaticum. Och är thet godt at låta slå Lefwer Ådren på then wenstre Arm/ elliest är thet intet godt.

I Watumånen är thet intet godt at byggia Huuß/ at flyttia i Huuß/ at gifwa sigh i Echtastånd/ eller göra Bröllop. Thet är ondt at taga Läkedom på Skenebeenen.

Itt Barn som födes vthi Watumånen hafwer goda Seder/ och är anseende och kan wäl tala för sigh/ är stilla/ tiger gerna: Hwad som han weet som lönligit är/ thet tijgher han/ troor hwad som man säger för honom/ och är frijmodigh/ lättsinnigh och godhwilligh/ han faar och medh sanningen/ hatar Lögn och them som bruka Lögn/ han får gerna itt ärr eller Tekn på then ena Armen/ eller på sina Naglar. Han blifwer then bäste ibland sina Bröder/ öfwerlefwer och så sina Föräldrar. Hans Barn blifwa eenfallighe och låte sigh wäl tuchta. Han skal och så förkränckia och bekämma mong Quinfolck.

Vthi Watumånen är han gladh/ lättsinnigh/ och medh itt fritt Modh. Vthi Fisken hafwer han lycka och winning til Siös. Vthi Krabben blifwer han

siuk.

siuk. Vthi Jungfrun är hans dödztijdh. Vthi Wecten hafwer han Lycko til at wandra. Vthi Scorpion blifwer han rijk. Vthi Skytten hafwer han Lycko vthi alt thet som han gör. Vthi Getebucken skal han intet begynna/ ty thet är honom altsammans olycksamligit. Och om han hafwer 32. Åhr/ tå blifwer han 60. Åhr gammal.

Februarius. Göyemånat/ hafwer 28. Dagar/ Dagen är 9. Timar lång och 49. Minuter.

Och Solen löper i Fisken/ och är ther vthi frå then 10. Dagh Februarij, in til then 11. Dagh Martij.

Göyemånat säger.

Jagh fruchtar nu kållesiukan medh macht/
Weedh at hugga/ och Giödningh at föra gifwer iagh på acht/
Een warm Skinkiortel kan iagh wål lijda/
Jagh låter mitt Blodh/ och mon Kölden förbijda.

J thenna Månat skal man hålla sigh warm på thet man kan behålla sin Sundheet. Förty thenna Månans Köld förorsaker myckin ondt wätska i Menniskian. Och skal man wachta sigh för Frätzerij. Tin Drick skal wara Agrimonia. På tin Hand och Tumelfinger tu låta tin Åder slå.

J Fisken är godt at byggia vthi Watn/ at kiöpa och sälia/ at föra sigh i nyia Kläder/ at göra Bröllop.

Itt Barn som är födt vnder Fisken/ hafwer een medelmottigh Lekamen och Hals/ itt stort Ansichte/ och får itt ärr eller Tekn baak på/ etc. Han är girigh och gitter myckit ätit och druckit/ och talar myckit/ een Klaffare/ Liugare/ trätter gerna och blifwer snart drucken. Han blifwer then grofweste ibland sina Bröder/ och han skal träta och kijfwa emoot sin Fader/ ther til medh skal han få een ondt Hustru/ och olydige Barn.

Vthi Fisken är han lättsinnigh/ vthi Weduren hafwer han Lycko medh all then Frucht som på Jorden är. Vthi Leyonet blifwer han siuk/ och vthi thenna tijdh blifwer han vnderligh. Och om han blifwer siuk vthi Wecten är thet til at befruchta/ at han blifwer dödh aff samma siukdom. Vthi Scorpion hafwer han Lycko til at wandra. Vthi Skytten blifwer han rijk. Vthi Getebucken hafwer han stoor Lycka til at köpa och sälia. Vthi Wattumannen skal han intet begynna/ ty at thenna tijdh hon är honom een ond tijdh.

Martius, Marsmånat hafwer 31. Dagar. Dagen är 12. Tijmar och 12. Minuter lång.

Och Solen löper i Weduren/ och är ther vthi från then 11. Dagh Martij, in til then 10. Dagh Aprilis.

Marzmånat säger:

J beskärer mina Träå j Tor/

Och plöyer ther til min Åker och Jord.
Thenna Månat låt intet Blodh/
Baadh och swett är migh tå godh.

I Marsmånat skal man sigh offta twetta och bada/ och är godt at bruka sööt Drick/ som Miödh och annat sådant/ men wachta tigh för käld Drick. Thet är och godt åderlåta/ doch icke på titt Dumelfinger/ bruka Ruta och Polleija om morgonen tijdligen.

I Wåduren är godt at handla medh Herrar at wandra/ at kiöpa Warur. Och at arbeta vthi Eld.

Then Menniskia som är födder vthi Weduren låter sigh beweka aff itt ringa Blodh/ han är okysk/ och hafwer itt trint Ansichte/ stoora Ögon/ han blifwer kargh och förtruten/ blifwer snart wredh och snart blijdh igen/ och när han gör sigh wredh/ tå blifwa the Ådrar stoora/ som sittia framman vthi hans Panna/ han plågar och så hafwa itt Ärr vthi sitt Hufwud/ han fruchtar och altijdh för sin Ögon/ han mister offta all sin Egendom och Godz/ och winner doch annat Godz igen/ Han önskar sigh offta dödh/ ther til medh blifwer han och icke aldeles fattigh eller arm/ och ey heller ganska rijk/ och alltijdh brukar han sin Handel vthi sitt Fäderneslanð. När som Solen är vthi Oxen/ tå hafwer han winningh och lycko vthi all tingh til Land och Watn. Han blifwer then bäste ibland sina Bröder/ och öfwerlefwer sin Fader/ han aflar och åhrachtige Barn. När som Solen är vthi Jungfrun/ tå skal han sigh wara för ond Drick och Maat/ och tå skal han ey heller begynna nogot. Vthi Wechten hafwer han Lycko til at

göra sigh frij. Vthi Scorpion blifwer han hotat medh een dödeligh Siukdom. Vthi Skytten hafwer han Lycko til at wandra. Och han får een godh ånde ther på. Vthi Getebucken hafwer han Lycko vthi all ting. Vthi Wattumannen kommer honom allting til godo. Vthi Fisken hafwer han liten lycka/ All Färga är honom lyckosam/ förvthan swart. Vthi the Land som äre vnder Solennes Vpgång hafwer han Lycko. Och om han blifwer 24. åhr gammal/ tå lefwer han wäl framdeles in til han blifwer 71. Åhr gammal/ och hans dödz Tekn är/ at han lijder Pijna vthi sina stoora Tåår.

Aprilis. Aprilmånat hafwer 30. Dagar. Dagen är 12. Tijmar och 46. Minuter lång.

Och Solen löper i Oxen/ och är ther vthi ifrå then 11. Dagh Aprilis, in til then 12. May.

Aprilmånat säger.

Aprilmånat kallar man migh/
At plöya och såå lårer iagh tigh/
Jagh låter slå min Median/
At iagh min Sundheet hafwa kan.

J Aprilmånat skal man bruka godh drick/ som gifwer Menniskiona itt Sundt lijff. Råticka och Rabuz skal man icke öfwerflödigt bruka/ förty the gifwa ondt flott. Man må wäl låta Medianen/ och sättia Koppar.

Vthi

Vthi Oxen är godt at göra Bröllop/ at affwänia Barn/ at byggia/ at kiöpa och sälia/ godt at såå och planta.

Itt Barn som är födt vnder Oxen/ får godt sachtmodigt Måål/ och känner sigh gerna sielff vthi sitt Samwet. Han hafwer brede Skuldror/ och itt trint Ansichte/ medh een förmångd färga/ itt högt Bröst/ och hafwer itt Ärr/ på then ena Arm/ han är och så stilla/ talar litet och förtienar liten Tack för sina Wälgerningar skul/ som han gör emoot andra. Doch blifwer han bedrägeligh/ och bedrager gerna then som honom wäl betroor. Han hafwer och så begäran at blifwa rosat aff hwar man/ han blifwer myckit begåfwat medh Höghfärdigheet/ och blifwer öfwerflödigh wijß.

När som Solen är vthi Oxen/ hafwer han lycko. Vthi Twillingarne hafwer han lycko och winning vthi alla Handlingar/ och hwad som hälst han begynner/ och om han är född om Natten/ tå blifwer han rijk. Vthi Krabben hafwer han lycko at wandra. Vthi Leyonet skal han hwarken köpa eller sälia/ han öfwerlefwer Fadher och Modher/ hans Barn blifwa mäst Pijgor. Vthi Wechten hafwer han Hufwudwärck. Skytten är honom itt dödeligit Tekn. Vthi Getebocken hafwer han Lycko hoos mächtige Herrar. Vthi Wattumannen blifwer han rijk/ om han skickar sigh ther effter. Vthi Fisken hafwer han lycka at kiöpa och sälia. Vthi Weduren skal han taga sigh wäl wara för falska och listiga Wit-

nesbörd/ som honom skola wederfaras aff sombliga/ doch falskeligen/ han skal och så taga sigh wara för blinde Folck/ och för swart Färga. The andre färgor äro honom lyckosamme. Och om han lefwer vthi 28. Åhr/ tå kommer han in til 70. Åhr.

Majus. Mayemånat hafwer 31. Dagar. Dagen är 13. Tijmar lång och 11. Minuter lång.

Och Solen löper i Twillingen/ och är ther vthi från then 12. Dagh Maij, in til then 12 Dagh Junij.

Maymånat säger:

Nu rijder iagh i Skogen gröna/
At jagha Diur/ deyeligh och sköna/
Jagh bader och låter min Lefwer Åderslå/
Och wil iagh nu i warma Kläder gå.

J thenna Månat skal man warmt bada/ och bruka warm Spijs/ och är thet godt at taga Drick til sigh/ som gör Blodh/ och skal man intet Diurs Hufwud äta/ förty/ thet gör Menniskions Hierna merckeligh skada. Man skal bruka Malort och Salvia i sin Drick.

J Twillingen är godt at wandra/ at kiöpa och sälia/ at arbeta i Eeld/ och at sättia Barn til Schola.

Jtt Barn som födes vnder Twillingarne/ blifwer sanferdigt/ förnufftigt och stilla/ hafwer bredha Skuldror/ och får itt Ärr på sina Nägler och på sitt Bröst. När han gör sigh wredh/ tå talar han myckit/

ckit/ och får kundskap medh stoora Herrar/ han blifwer een frijmodigh Herre. Vthi sin medhålders tijdh blifwer han swåra rijk/ och een Hustru skal föra honom myckin Rijkedom til.

Twillingens tijdh hon är honom godh vthi allehanda saker och ärender. Vthi Krabben kiöpslagar han/ han öfwerlefwer alla sina Bröder/ han besitter icke sin Faders Godz. Hans Hustru är een Twilling eller hon skal föda Barn vthi Twillingarne. Vthi Scorpion hafwer han Siukdom/ och tijden görs honom lång och swår/ vthi Skytten skal han icke gifwa sigh vthi Echtenskap/ vthi Getebocken wederfars honom dödeligh Siukdom aff Näseblodh. Vthi Wattumannen haffuer han lycko til at fårdas/ och aff stora Herrar skal honom myckin Rijkedom tilstunda. Vthi Fisken skal han winna myckit Godz/ doch skal han taga sigh wara för Watn/ vthi Weduren hafwer han stoor Lycko til at kiöpa och sälia. Vthi Oxen hafwer han ångest och Mootgång/ ther vthi skal han intet begynna. Och om han leffuer vthi 25. Åhr/ tå kommer han til 61. Åhr.

Junius, Midsommars Månat hafwer 30. Dagar. Dagen är 15. Tijmar och 50. Minuter lång.

Och Solen löper i Krabben/ och är ther vthi från then 12. Junij, in til then 14. Daghen Julij.

Middsommars Månat säger:

Nu wil iagh mitt Hòò affslå/
Och rijfwa thet samman och så/
J thenna tijdh iagh litet sofwa wil/
Och åta Lactuka medh Åtickia ther til.

Vthi thenna Måna skal man wachta sigh fòr myckin Sòmpn/ och om morgonen bruka Lactuka medh åtickia/ och fårskt Kållewatn/ och må man åta Rutheebladh/ fòrty the åre icke skadelige. Men wachta tigh fòr Ost och Swijneslåsk/ och fòr alt thet som steekt år.

J Krabben år godt at byggia i Watn/ at fòra sigh i nyia Klåder/ och hwad man hår vthi begynner/ blifwer obeståndigt.

Jtt Barn som år fòdt vnder Krabben/ hafwer itt fullkomligit Lekamen och blifwer wijß/ men thet år befruchtandes/ at han skal lijda stoor Siukdom vthi Hånder och Fòtter/ och at han skal blifwa såår giord/ eller han får itt årr på sina Lånder omkring sin Beltestadh. Han bliffuer och så lògnachtigh/ och elskar ondsko/ skòter ther intet om/ når som han winner nogot/ om thet skeer medh rått eller orått.

Vthi Leyonet hafwer han lycko til allehanda fånat och Frucht/ han lefwer sina Bròder òffuer/ och fòrr ån han bliffuer dòdh komer han vthi fattigdom/ hans Barn skola haffua sin egen wilia/ och skole wara honom til fòrtreet/ han får och een geenstridigh och kijffachtigh Hustru/ doch bliffuer hon godh och from. Vthi Fisken haffuer han lycko til at fahra til Siòs. Vthi Weduren hafwer han lycko vthi all

the

the ting som han begynner. Och om han leffuer vthi 23. Åhr/ tå kommer han til 60. åhr. Vthi alla Fårgor haffuer han lycko/ vndantagandes hwijt Fårga/ honom är emoot. Och hans Dödz Täckn är häswelse.

Julius. Höömånat hafwer 31. Dagh. Dagen är 15. Tijmar och 38. Minuter lång.

Och Solen löper vthi Leyonet/ och är ther vthi från then 14. Dagh Julij, in til then 14. Dagh Augusti.

Höömånan säger:

Nu skiär iagh Rogen/ åker heem mitt Höö/
Och thet som wäät är mon iagh ströö/
Ströya omkring Hundedagarna gå nu an medh macht/
Therföre giffuer iagh på min Sundheet acht.

I thenna Månat skal man ingen starck Drick eller Purgaz til sigh tagha/ wachta sigh för myckin Sömpn/ för Swettebadh/ ådrolåtande/ hetan Maat/ och för Okyskheet/ men Salviæ Drick/ Miölck och sööt Ost är sund.

I Leyonet är godt at byggia Huus/ at läggia Grundwaal/ och at flyttia vthi Huus/ wachta tigh at tu icke förer tigh i nyia Kläder.

Leyonez Barn haffuer itt myckit deyeligit Ansichte/ och een skiön skapnat på siin heela Lekamen/

 han

han bliffuer sanferdigh förvthan Falskheet/ haffuer itt stadigt Sinne/ sköter intet om them/ som honom hata/ och ey heller om them som tala illa om honom/ fremmande haffua honom myckit kår/ meer än hans egne Slächtingar/ man finner ingen last vthi honom/ och hans Wälgerningar anammar Folcket medh tacksäyelse. Han bliffuer snart wredh och snart blijdh igen/ om man icke myckit kijffuer eller trätter emot honom/ alle hans facter och skickeligheet äre gode/ och Quinfolck haffua honom kår. Vthi Leyonet haffuer han icke myckin Lycko/ vthi Jungfrun haffuer han lycko til at giffua sigh vthi Selskap. Han öfwerleffuer alla sina Bröder/ och han skal trätta medh sina Systrar/ om sitt Arffuegodz/ han bliffuer och så litet hoos sina Slächtingar. Vthi Weduren skal honom tilstå myckin Rijkedom. Vthi Oxen bliffuer han rijk. Vthi Twillingarne haffuer han lycko til at fårdas. Vthi Krabben haffuer han Lycko på Watnet. Och när som han kommer til 31. Åhr/ tå leffuer han in til han kommer til 80. Åhr gammal/ och hafwer Lycko vthi alla Färgor/ vthan vthi swart.

Augustus. Skördemånat hafwer 31. Dagh. Dagen är 13. Tijmar lång/ och 22. Minuter.

Och Solen löper i Jungfrun/ och är ther vthi från then 14. Augusti, in til then 14. Dagh Septembris.

Skör=

Skördemånan säger:

Nu slår iagh aff Biugget thet hwijta/
Och seer ther til medh om Lyien kan bijta/
Jagh dricker och äter bitter Maat/
Och gör migh ther til rätt myckit gladh.

J thenna Månat skal man ingen Läkedom bruka/ som är giord aff Honing/ ty thet är i Hundedagarne. J Röötmånan/ wachta tigh för Miölck/ och sööt Maat/ bitter Spijs skal man bruka/ och så skal man icke dricka för myckit Wijn.

Vthi Jungfrun är godt at affwänia Barn/ at byggia/ och at få sigh een Jungfru/ men icke liggia hoos henne.

Jtt Barn som bliffuer födt vthi Jungfrun/ bliffuer liten på sin Lekamen/ gifwer söta Ord/ han hafwer itt deyeligit Ansichte/ medh een förmångd Färga/ han synes at wara godh/ men han är doch hatefull/ han haffuer och så itt ostadigt Sinne/ hans ögon löpa omkring hijt och dijt/ och alla them som icke äre födde vnder thetta Teckn/ them haffuer han kär/ han bliffuer then förträttligaste ibland sina Bröder/ öffuerlefwer och så sin Fader och Moder/ han loffuar myckit/ men han håller litet.

Vthi Jungfrun hafwer han Lycko hoos stora Herrar/ och så vthi wechten. Vthi Wattumannen lijder han Pijna och siukdom vthi sin Buuk/ magha och nafla/ vthi sina ögon och på sin tunga. Han får een myckit hätsk Quinna/ hans Dödztijdh är vthi Weduren. Vthi Oxen hafwer han lycko til all tingh

som

som tienar til Rijkedom. Vthi Krabben bliffuer han vphögd til rijkedom/ aff fremmande Godz. Vthi Leyonet haffuer han nödh och ångest/ vthi thenna tijd skal han taga sigh wara at han icke giffuer sigh vthi Ächtenskap. Och om han leffuer 40. åhr/ så kommer han til 60. Åhr.

September, Höstmånat hafwer 30. Daghar. Dagen är 12. Tijmar lång och 40. Minuter.

Och Solen löper i Wecten/ och är ther vthi från then 14. Dagh Septembris, in til then 14. Dagh Octobris.

Höstmånan säger:

Nu skal Bonden sitt Korn vthtröska/
Och Fiskaren fångar Sillen then färska/
Swijneslåkt iagh gerna äta må/
Theszlijkest Fåramiölck Getemiölck och så.

I Höstmånan är godt ådrolåtande/ och tå skal man bruka Fåramiölck/ och Getemiölck/ hwilket som är een synnerligh godh Läkedom. Wachta tigh för warmt Badh. Man må och bruka Örter och Frucht/ thet är icke skadeligit.

I wecten är godt at wandra/ skära Häår aff/ göra Bröllop/ at föra sigh i nyia Kläder/ at sää och plantera.

Itt Barn som är födt vnder Wecten/ thet bliffwer een sanferdigh Menniskia/ förvthan Falskheet/

och

och bliffuer doch vnderligh/ får een tiock Nåsa/ stoora Ögnebryner/ och stoore Skuldror/ han bliffuer och så glömmare/ bliffuer snart wredh. Han haffuer och gerna itt ärr vthi sitt Ansichte eller på sin Hand/ hans Ansichtes Färga hon är litet rödhachtigh.

Wecten är honom itt godt och lycksamligit Tekn/ vthi Scorpionen haffuer han Lycko til at kiöpa och sälia. Han skal wandra monga Land igenom/ och han skal doch döö vthi sitt Fädernesland/ Och öfwerleffuer sin Fader/ han haffuer litet godt aff sina Barn. Vthi Fisken lijder han stoor Siukdom. Vthi Weduren skal han få sigh een Hustru/ han får och så stoor Kärleek til Quinfolck/ men the litet til honom. Vthi Oxen är hans Dödztijdh. Vthi Twillingarne haffuer han lycko til at wandra. Vthi Krabben får han passeligh Rijkedom/ om han står ther effter. Hans största lyckos tijdh skal wara/ när som han hafwer lefwat sin halfwa ålder vth. Vthi Leyonet bliffuer han ganska rijk. J Jungfrun haffuer han ångest och Nootgång. Och om han leffuer 44. åhr/ så leffuer han widh 75. åhr. Och hafwer Lycko vthi allahanda Färga/ vthan vthi swart.

October, Slachtemånat hafwer 31. Daghar. Dagen 10. Tijmar och 12. Minuter lång.

Solen löper i Scorpionen, och är ther vthi från then 14. Dagen Octobris, in til then 13. Dagen Novembris.

Slach=

Slachtemånat säger:

Nu skal man plöija och Rogen såå/
Medh nytt Wijn man Saaten fylla må/
Nu mon Kölden til oß skrijda/
Een warm Kakelvngn kan iagh wål lijda.

I thenna Månat må man bruka allehanda Låkedom/ och sådan Spijs/ som rensar Liffuet/ och så år Fåremiölck och Getemiölck icke osund. Tu må wål låta tigh ådroslå/ och bruka Örter som åre aff heet Natur.

I Scorpionen skal man intet begynna/ vthan allenast at purgera. Och thet år ganska ondt/ begynna något som skal bliffua beståndigt.

Scorpions Barn år een rått wål skickat Menniskia/ han haffuer itt behåndigt Lijff och een godh Fårga/ han haffuer och så godh ynnest hoos Folck/ och når han bliffuer kånder/ tå haffua Qinnfolck honom kår/ han år full aff Haat och Affwund/ och starck vthi sin Wrede/ så at han låter sin Wrede icke snart fara/ når som han bliffuer ther lil beweekt/ han skal och så segla öffuer Haffuet/ och andra stoora Watn och bruka ther til sin Handel.

Vthi Scorpion haffuer han Lycka/ vthi Skytten haffuer han Lycko til at kiöpa och sålia/ han öffuerlefwer sin Fader och Moder/ hans Barn the bliffua förnufftigt Folck/ och han bliffuer och så then båste ibland sina Bröder/ hans Siukdomar bliffua starcke/ Kållesiuka och Steen. Sådant wederfars honom aldramåst/

måst/ när Solen hon begrijpes vthi Wedren. Om han får sigh een Hustru vthi Oxen/ tå får han Lycko medh henne. Vthi Twillingarne bliffuer han hotat medh Döden. Vthi Krabben haffuer han lycko och Gunst. Vthi Leyonet bliffuer han Rijk. Vthi Jungfrun haffuer han lycko til alt thet som han begynnar. Vthi Wecten haffuer han Mootgång aff falsk Witnesbörd/ som honom wederfars och bliffuer påsagdt. Om han leffuer i 40. åhr/ tå lefwer han 72. åhr. Och skal blifwa dödh vthi Gudz Fruchtan och tienst och begrafwas.

November, Wintermånat hafwer 30. Dagar. Dagen är 8. Tijmar och 28. Minuter.

Och Solen löper i Skytten/ och är ther vthi från then 13. Dagen Novembris, in til then 13. Dagh Decembris.

Wintermånat säger:

The rijka nu feeta Gääß aff migh köpa/
Jagh hugger Weedh/ til Elden iagh löper/
Til badh och okyskheet wil iagh tigh icke råda/
At taga Drick och åderlåta.

I Wintermånat skal man icke göra Swettebadh/ och all then Spijß man brukar skal wara warm. Och må man äta Sennap Agrimonia och Löök/ titt Lijff skalt medh arbete beweka/ och bruka Drick til Leffren.

I Skyt=

I Skytten är godt at göra Bröllop/ at kiöpa och sälia. At arbeta i Keld. Och at föra sigh i nyia Kläder.

Skyttens Barn får itt deyeligit skapning/ ett höfwiskt Ansichte/ wåltalande/ och brukar godh Ord/ sköna Ögon/ kårlige/ starcke Armar/ blöt Håår/ sanferdigh/ förvthan Falskheet/ han bliffuer snart wred och snart blijdh igen/ han kan och skåmpta/ och göra sigh gladh medh Folck/ han haffuer itt stilla och stadigt Sinne/ han skiöter icke myckit ther om at man talar illa om honom/ fremmande Folck hafwa honom kär/ och ther synes ingen skam eller Last på honom/ och han får itt ärr på sina Been eller Fötter.

Vthi Skytten hafwer han Lycka/ vthi Getabucken/ hafwer han Lycka at bruka the ting som äre aff Jern. Och får Gunst aff fremmade Folck/ som han hafwer icke giordt til wilie/ och them som han gör myckit godt/ the äre wrede på honom/ vthi Wattumannen hafwer han och så Lycka/ hans Barn the blifwa kloke och lära wäl/ vthi Oxen blifwer han siuk/ aff öfwerflödigh Colera Blodh. Om han får sigh een Hustru i Twillingarne/ tå hafwer hon honom kär. Vthi Krabben blifwer hans Dödztijdh. Vthi Leyonet hafwer han godh Lycko til at fårdas. Vthi Jungfrun hafwer han lycko hoos stora Herrar/ och kommer til Rijkedom. Vthi Wecten wederfars honom myckin lycko/ om han står ther effter. Vthi Scorpionen hafwer han ångest och nödh. Och om han in til han blifwer 28. åhr gammal/ tå lefwer

han

Aff Jorden som är Kåld och torr/ blifwer Melancholicus/ tung och Jordachtigh/ lijknas widh Höstens och Jordens Natur.

Aff Watnet är Menniskian kald och wååt/ hwijt Färga/ Flegmaticus, lijknas widh watnsens och winterens Natur.

Aff Wädret är hon warm och rödh/ deyeligh/ Sanguineus, lijknas widh Wåren och Wädrens Natur.

Aff Elden är hon heet och torr/ blyghachtigh/ Cholericus, lijknas widh Sommarens och Eldens Natur.

Om Wädret.

Thet äre nogre Wäder swåra skadeligh/
Lär them at kenna/ råder iagh tigh/
Man blifwer aff intet siuk så snart/
Som aff ondt Wäder/ som blåser hårdt/
Och när man sigh ingaledes kan spara/
At man ju skal vthi Wädret wara/
Så råder iagh at man wachtar sigh/
För tiokt oreent Wäder snilleligh.

Om the besynnerligaste Wäder.

Thet äre fyre slags Wäder/ the heeta principe eller Förstar. Thet första Wäder går från Solennes Vpgång/ aff Östan. Thet andra från Solennes Nedergång/ aff Westan. Thet tridie kommer från Middagen/ aff Sönnan. Thet fierde från Midnat/ aff Nordan. Hwart Wäder aff them hafwer twå Stallbröder/ itt widh then wenstra och itt widh

then högra Sijdan och itt emillan the tu. Så åre tå alle Wädren Sexton tilsamman/ och mitt vthi them år Jorden och Helswetit.

Hwadh Wädret år.

Wädret år icke annat ån itt Damb eller Rööck/ som aff Solennes heeta drager sigh op aff Jorden/ och gifwer hwart Wäder sitt Nampn/ effter then Deel aff Werlden/ som thet kommer ifrån.

Thet första Wäder heter Östan Wäder/ thet kommer från Solennes Vpgång/ thet år heet och tort/ och år gerna skönt/ och hafwer itt annat Wäder på hwar Sijdon. Thet på then höghra Sijdan heeter Vulturnus, på swenska Sudost. Thet på then wånstra Sijdan heeter på Latin Eurus orientalis, på Swensko Ost Nordost. Thet förer torra Skyer/ the åre alle Sunna/ doch sunnare för Middagh ån effter Middagh. Och så åre the sunnare/ När the komma från Westan/ the förmeera Sundheeten vthi Menniskian/ och åre båttre ån någre andre Wäder. Mitt emillan thetta Wäder och thet andra som efterföljer/ åre itt Wäder/ heeter Sudost.

Thet Andra Wäder heeter Meridies och Auster, på Swensko Sönnan. Thet kommer från Middagen/ år warmt och wååt/ thet haffuer på then högra Sijdan Africum eller Euro Austrum, thet år Südsudwest/ som ganska år warmt. Thet på then wenstra Sijdan/ heter Euro notus, på Swenska Sudsudost/ år medelmottigt warmt. Thesse Wäder åre alle warme/ och wåte/ måste parten osunna/ göra

wår

wår Natur myckit ondt/ förty the komma aff warme Land/ i hwilka äre monga förgifftighe Diuur/ hwar medh Wädret förgifftes eller förderfwas. Det öpnar Lijfwet/ beweeker wätskan/ bedröfwar Blodet vthi Menniskian. Therföre skal man sky alle sönnan fång Wäder/ the göra myckit flott i Lemmarne. Så som Arteticum, Potagram, Skabb/ Såår och een oreen Hudh/ den fallande Soot/ och stoore Källesiukor/ ond hörelse/ ond Ögon/ Laatheet/ swimelse och annat sådant. Mitt emillan thetta Wäder och thet tridie är Sudwäst.

Det Tridie Wäder kommer från Solennes Nedergång/ heter Favorius eller Euro Occidentalis, på Swenska Wästan Wäder/ kalt och wått/ thet hafwer på then högra Sijden Zephyrum, på Swenska/ Wästsudwäst/ är stormandes medh Regn. Det på then wenstra Sijdon heeter Circius, på Swensko Westnordwäst/ thet förer Skyer och Klaarheet/ the äre alla tree Sunna/ doch om efftter Middagen sunnare än förr/ the göra wårt Lekamen myckit godt/ styrckia Folcket swåra myckit/ the äre the gambla skadelige/ them föra the Flott och Hosto til/ och göra them trångbrystat. Mitt emillan thetta och thet fierde Wäder/ är Nordwest.

Thet Fierde Wäder heter Aquilo, på Swensko Nordan Wäder/ thet kommer från then stadh som Solen är om Midnatz tijdh/ thet är kalt/ gifwer Snió. Det hafwer på then högra Sijdan Corum, på Swensko/ Nordnordwäst/ thet förer Snió och Hagel/ och på then wenstra sijdan Boream, Nordnord-

nordost/ kalt och tort/ the äre alle Sunna/ styrckia och bekräffta/ stilla Slott och Hosto/ styrckia fördöfwelsen/ giffua Lust til at äta/ äre fruchtsamme både Mans och Quinnos Personer/ synnerligh om thet kunde blåsa in vthi theras Kamrar. All quickt och Fänat skal släppas vth/ vthi the tijder eller Wäder/ tå vndfår thet snart och blifwer fruchtsampt.

Desse Wäder äre källare än andre/ hwilket een Orsaak til förderfwelsen/ the göra Menniskiorna lätfärdigha/ gifwa godh Färga/ manliga/ lustiga/ synrijka/ förståndige och wälhörande. Om Winteren föra the Hosta/ Suchtigheet om Brystet/ som gör Lungon skada/ göra flott vthi Hufwudet/ Tändernas och Ansichtes häfwelse/ Säår vthi Halsen/ rödtwatn/ och myckit annat ondt. Mitt emillan thetta fierde Wäder/ och thet första/ är itt Wäder/ som kallas/ Nordost/ etc.

Här effter följer een Tafla eller Canon, huruledes man skal vthwälia/ hwad Tekn ondt är eller godt at göra och låta/ *G.* märcker godt/ *M.* meddelmot. *O.* ondt.

G. godt

G. godt.
M. middel.
O. ondt.

	Weduren.	Oxen.	Twilling.	Krabben.	Leyonet.	Jungfrun.	Wecten.	Scorpionen.	Skytten.	Steenbocken.	Watuman.	Fisken.
at wandra	g.	G.	O.	G.	O.	O.	G.	G.	M.	G.	M.	M.
at kiöpa och sälia	M.	G.	G.	O.	G.	G.	G.	O.	G.	O.	M.	G.
Echtenskap at byggia.	O.	G.	G.	O.	O.	G.	M.	O.	M.	O.	G.	G.
Huus at byggia.	O.	G.	M.	O.	G.	G.	O.	O.	M.	M.	G.	O.
at flyttia i Huus.	O.	G.	M.	O.	G.	M.	M.	O.	M.	O.	G.	G.
at taga Nyia Kläder.	G.	O.	O.	G.	O.	M.	G.	O.	M.	G.	O.	M.
at göra Bröllop.	O.	G.	M.	O.	M.	O.	G.	O.	G.	O.	G.	M.
at skära Häår aff.	O.	G.	M.	O.	M.	G.	G.	O.	G.	M.	G.	M.
at sända Budh.	G.	O.	G.	G.	O.	G.	G.	O.	M.	M.	O.	M.
at arbeta i Feld.	G.	O.	M.	O.	G.	M.	O.	M.	G.	O.	O.	M.
at jaga.	M.	O.	G.	G.	G.	G.	M.	M.	G.	O.	M.	G.

En Regula/ om the Fyra Elementer.

THe Fyra Elementer/ som äre Eeld/ Wäder/ Watn/ Jord/ hafwe och så sin Tijdh/ vthi hwilken the Regera.

Från Morgonen in til Middagen/ regerar thet Elementet Eelden.

Från Middaghen in til Solennes nedergång/ regerar Wädret.

Från Afftonen til Midnatt/ regerar Watnet.

Från Midnat in til Morgonen/ regerar Jorden.

Om Månen nu tändes i thet Elementet Eelden

Elden/ tå blifwer then Månan warm och torr. Tåndes han vthi thet Elementet Wädret/ tå blifwer han blåsande och wååt.

Tåndes han vthi thet Elementet Watnet/ tå blifwer han wååt och kall. Tåndes han vthi thet Elementet Jorden/ tå blifwer han kall och torr.

Huruledes man kan weta/ når Månan wåxer eller tager aff/ hwilket år swåra nyttigt för såningh/ planteringh/ bygning och annat.

NÄr som Månen år så wånd/ at tu medh tin wenstra Hand/ kan taga in vthi Månans bucht/ tå år Tekn at thet år Nyy/ och Månen wåxer.

Men om tu kan medh tin höghra Hand grijpa ther vthi/ tå år thet Nedan/ och Månan tager aff.

At weta huru många Tijmar/ Månan skyner om Natten.

OM tu wilt weeta huru monga Tijmar Månen skyner hwar Natt/ och huru monga Minuter/ Tå moste tu wist förfara och weta Månans ålder. Och når som tu thet weet/ tå söök Månans ålders taal i thenna effterföliande trinda Figur.

I then Första och öfwersta Circkel finner tu vnder Månan itt Taal/ som mårcker hans ålder/ huru

monga

monga Daghar han år gammal. J then Andra Kreetz/ huru monga Tijmar han på sin ålders Dagh skal skijna. Och i then Tridie huru monga Minuter.

1	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8. dagar gam̄al.
0	1	2	3.	4	4.	5.	6. Tim. skijner
48	36.	24.	12.	0	48.	36.	24. min.
9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16. D. g.
7	8.	8	9.	10	11	12	11 T. sk.
12	0.	48.	36.	24.	12.	0	12 Min.
17	18	19.	20	21	22	23	24. D.
10.	9	8.	8.	7.	6.	5	4 Tijm.
24	36.	48.	0.	12.	24	36.	48. M.
25	26.	27.	28	29.	30. Dagar.		
4	3	2.	1	0	0 Tijmar.		
0	2.	24.	36.	48.	0. Minuter.		

Hår

Här på besee thetta Exempel.

JAgh wil wetta huru monga Tijmar eller huru långe Månan skal skijna om Natten then 17. Dagh in Martio i thetta åhr/ 1573. Så befinner iagh at Månan är på then Daghen 15. Daghar gammal. Nu finner iagh i thenna Figur/ at vnder then 15. Dagen/ som står then första Circkel/ är skrifwit 12. vthi then andra Circkel/ ther rätt vnder/ och i then tridie Circkel een 0. som mercker intet. Der aff förfahrer iagh/ at Månan skal skijna then 17. Natt Martij/ i thetta Åhr 1573. 12. Tijmar/ och ingen Minut. Således kan tu hwar Natt wetta Månan skijn.

At weta tilkommande Wäder aff Månan skeen.

När tu får see Månan på Himmelen/ tå märck/ är han bleek/ tå wil thet regna. Men är han rödh tå wil thet blåsa. Men är han swåra reen och hwijt/ tå blifwer thet skönt Wäder.

Om Dagsens och Nattens långd heela Åhret igenom/ och om Solennes Opgång och Nedergång.

	Solens Vpgång	Nederg	Dagsens långd
2. Januarij.	8. 45.	3. 15.	6. 30.
6. Januarij.			6. 15.
10. Januarij.	8. 30.	3. 30.	7. 0.
14. Januar.			7. 15.
19. Januar.	8. 15.	3. 45.	7. 30.

21. Jan.

	Sol. Op	Nederg.	Dagsens Tim.
21. Januarij.			7. 45.
25. Januar.	8. 0.	4. 0.	8. 0.
27. Jan.			8. 15.
30. Januar.	7. 45.	4. 15.	8. 30.
2. Februarij.	7. 45.	4. 15.	8. 30.
4. Febr.			8. 45.
7. Febr.	7. 30.	4. 30.	9. 0.
9. Februar.			9. 15.
12. Febr.	7. 15.	4. 45.	9. 30.
14. Febr.			9. 45.
17. Febr.	7.	5.	10.
20. Febr.			10. 15.
22. Febr.	6. 45.	5. 15.	10. 30.
24. Febr.			10. 45.
27. Februarij.	6. 30.	5. 30.	11.
3. Martij.	6. 15.	5. 45.	11. 30.
6. Martij.			11. 45.
10. Martij.	6.	6.	12.
12. Martij.			12. 15.
15. Martij.	5. 45.	6. 15.	12. 30.
20. Martij.	5. 30.	6. 30.	13. 0.
23. Martij.			13. 15.
26. Martij.	5. 15.	6. 45.	13. 30.
29. Martij.			13. 45.
1. April.	5.	7.	14.
7. April.	4. 45.	7. 15.	14. 30.

	Sol. Vp.	Nederg.	Dagsens Tim.
13. April.	4. 30.	7. 30.	15.
25. April.	4.	8.	16.
28. April.			16. 15.
1. Maij.	3. 45.	8. 15.	16. 30.
5. Maij.			16. 45.
11. Maij.	3. 30.	8. 30.	17. 0.
15. Maij.			17. 15.
20. Maij.	3. 15.	8. 45.	17. 30.
24. Maij.			17. 45.
30. Maij.	3. 0.	9. 0.	18. 0.
4. Junij.	2. 45.	9. 4.	18. 10.
11. Junij.	2. 52.	9. 8.	18. 19.
18. Junij.	2. 36.	9. 4.	18. 10.
23. Junij.	3. 0.	9. 0.	18. 0.
29. Junij.	3. 7.	8. 53.	17. 45.
5. Julij.	3. 15.	8. 45.	17. 30.
9. Julij.			17. 15.
14. Julij.	3. 30.	8. 30.	17.
17. Julij.			16. 45.
20. Julij.	3. 45.	8. 15.	16. 30.
22. Julij.			16. 15.
26. Julij.	4.	8.	16.
30. Julij.			15. 45.
1. Augusti.	4. 15.	7. 45.	15. 30.
5. Augusti.			15. 15.

8. Au-

	Sol. Op.	Nederg.	Dagſ. Timar.
8. Auguſti.	4. 30.	7. 30.	15.
12. Auguſti.			14. 15.
14. Auguſti.	4. 45.	7. 15.	14. 30.
19. Auguſti.	5.	7.	14.
24. Auguſti.			1.
25. Auguſti.	5. 15.	6. 45.	13. 30.
28. Auguſti.			13. 15.
31. Auguſti.	5. 30.	6. 30.	13.
5. Septemb.	5. 45.	6. 15.	12. 30.
10. Septemb.			12. 15.
13. Septemb.	6.	6.	12.
15. Septemb.			11. 15.
19. Septemb.	6. 15.	5. 45.	11. 30.
22. Septemb.			11. 15.
24. Septemb.	6. 30.	5. 30.	11.
27. Septemb.			10. 45.
30. Sept.	6. 45.	5. 15.	10. 30.
3. Octob.			10. 15.
6. Octob	7.	5.	10.
11. Octob.	7. 15.	4. 45.	9. 30.
14. Octob.			9. 15.
17. Octob.	7. 30.	4. 30.	9.
20. Octob.			8. 45.
23. Octob.	7. 45.	4. 15.	8. 30.
26. Octob.			8. 15.
30. Octob.	8.	4.	8.

	Sol. Up.	Nederg.	D. Tim. Min.
2. Novemb.			7. 45.
5. Novembr.	8. 15.	3. 45.	7. 30.
9. Novemb.			7. 15.
11. Novemb.	8. 30.	3. 30.	7.
17. Novemb.			6. 45.
21. Novemb.	8. 45.	3. 15.	6. 30.
25. Novemb.			6. 15.
30. Novemb.	9.	3.	6.
1. Decembris.	9.	3.	6.
11. Decemb.	9. 8.	2. 52.	5. 45.
23. Decemb.	9.	3.	6.
29. Decemb.			6. 15.

Hæc Doct. & Archiep. Ups. supputatio.
Facta Anno 1632.

Märkelse Daghar:

Om hwar Månadt i Åhret.

JANUARIUS.

SKijn Solen Nyåhrs Dagh om morgonen klar/ så blifwer stoor Sorgh och Klagan/ Owäder och Krijgh. Skijn Solen S. Pauli Dagh klaar/ thet beteck=

betecknar itt godt och fruchtsampt Åhr/ regner thet/ tå kommer medelmottigt Åhr/ regnar och snögar/ tå kommer stoor Siukdom och Dödh. Sammaledes och när thet är stoor Töckn eller Dimba/ eller om thet är stoort blåst Wäder/ märcker örligh och Krigh.

Såsom the 12. Dagarna i Juule helgen skicka och foga sigh/ medh mulit Wäder/ Regn/ Snió eller klaart/ så fogha och skicka the 12. Månader medh sigh heela Åhret igenom.

Höres Toordöön i then Månan/ thet räcknas för fruchtsampt Åhr/ Örligh och myckin Storm. Tå är godt Tekn/ at byggia Huus/ flyttia Huus/ göra Bröllop/ taga Läkedom til Skeenbeenen. Tå är ey godt at låta Blodh/ synnerligh 2. 7. 8. 15. dagen. Offta bada är ey heller godt. Hoo tå myckit åter bekommer Kallesoot. Sundt är dricka een Dryck Wijn eller twå om Dagen. Synnerligh fastande/ bruka warma Örter/ som är/ Ingefer/ Peppar/ Neglikor. Solen löper i Wattumannen.

FEBRUARIUS.

Then Tijßdagh i Fastelags Wekan alla Englars Dagh. På then Dagen skal man/ ther som Landen warma äro: Såå Fröö om morgonen. Tå är godt hugga Timber och annat Trää/ ty thet rotnar intet. Om thet fryys S. Päders Natt/ Item 22. Februarij, tå fryß ther effter 30. Nätter. Tå är thet godt hugga Wedh. Kommer Toordöön i thenna Månaden/ thet täcknar stoor Plåga/ och döör måst rijka Män. Man skal tå wachta sigh för skiälf-

wo och hålla sigh warm/ Ty then Månaden förorsakas myckin wåtska i Menniskian. Wachta tigh för Frågerij/ Drick Agrimonia, på Handen/ och på Tumelfingret må tu låta tigh Åder/ wachta tigh för 7. Dagen. Äåt suur Maat medh Wijn och Äticki. Solen löper i Fisken.

MARTIUS.

Om S. Bengts Dagh är wååt/ så blifwer Wåren wååt/ är han blåsande eller torr så warder och Wåren torr. Om thet warder myckin Dimba i thenna Månaden/ betyder itt wååtachtigt Åhr och stoort Regn. Så myckin Dagg som faller på thenna månaden/ så myckit Rijmfrost wil komma effter Påska och Höstmånan sammaledes/ Är Wårfrudagh then 25. Martij rätt klaar tijdeligen om morgonen och nogot in på Dagen/ betyder itt godt Åhr. Är klart Wäder Palme Söndagh/ tå får Kornet godh wäxt thet Åhret. Toordöön i Marsmånat betyder Storm/ godh Frucht och Örligh. Tå är godt både plöija/ beskära sina Trää. Vthi thenna Månan skal man sigh offta bada/ och twåå. Thet är godt at bruka sött dricka/ som är Miölck och annat sådant: Wachta tigh för kall Drick. Gnijdh offta tina Tänder medh Salt. Tå är godt ätha Ruthe Fröö/ Salvia, Neglikor/ och Persillia, thet är godt bruka ådrolåtande. Then sigh låter Blodh på 15. 17. 18. han skal brätt döö. Then sigh låter Blodh then 16. Dagen i Junio han warder blind/ Låt icke Blodh på Tumelfingret.

Om

Om thet fryß Wårfru Natt/ så fryser ther effter 40. Nätter. Solen löper i Weduren. Tå är godt handla medh Herrar. Bonde Practica råder/ at man skal begynna såå sin Sädh/ på samma Dagh som Jwledagh föll thet Åhret. Ingen skal heller nogon Sädh såå tridie Dagh Påska/ ty ther wäxer intet Korn effter. Såå Ärter tree Dagar näst för Nytänningen/ så blomas the alla i sänder/ probatum est.

APRILIS.

Om thet regnar litet Påska Dagh/ tå blifwer litet Foder til. Men blifwer thet klart Soolskijn/ är wentandes godh Lycka til Smör thet Åhret. Om Toordyfwelen i första Wårtijden hafwer lööß fram vnder Hakan/ är första Wåren bäst i tijdh at bruka och nyttia henne medh tiäle Musten. Tiburtius är förste Sommardagh/ thet Nedanet som kommer effter första Sommar Nyy/ kallas Kråkenedan/ tå är godt täckia/ ty thet rijffz aldrigh aff Wäder. S. Marci Dagh och the twå ther näst kallas små gånge Dagar. Tree Nätter för Philippi Dagh och the tree näst effter kallas Ludde Nätter/ hwilka äre 7. medh Philippi Natt. Höres tå Toordöön/ thet Åhret blifwer fruchtsampt och godt Åhr/ och täcknar ond Manna Dödh. Solen löper i Oxen/ vthi then Månan är godt plöya och såå/ och låta slå Lungådron/ och Medianen. Bruka goda Dricker som gifwa sundt Lijff. Ätha sööt och färskt Kött/ Rätickia och Rubus bruka ey myckit/ ty the gifwa ond Flotma. Man må bada och sättia Koppar. Then sigh låter Blodh 7. 15. han döör innan

nan XI. Dagen. Then sigh låter then 1. Dagen/ wachte sigh för brådödh. Den sigh låter Blodh then 6. Dagen/ han mister sin Sypn. Tå är godt affwånia Barn.

MAJUS.

Philippi Natt/ the twå förra och twå effter äre Ludde Nätter/ thet Creatur tå faller/ leffuer intet långe. Helige Kors Wekan kallas Toolöse Weekan/ tå sáår Bonden ingen tona Sådh åth Lynfröö/ Hampefröö. S. Ericks tijdh sáås Lijnfröö och Hampefröö/ N. Fredagen för Erichsmesso Dagh eller Fredagen nåst effter/ thet tager godt Lagh. Urbani tijdh thet är then 25. Maij såttes Plantor och Kool/ skijn Solen klaar S. Urbani Dagh/ tå blifwer Wijn nogh. Regnar i Kråkenedanet/ ther effter Ogrååß. Pingesdags Regn är sállan godt. Sidst i Maymånat knoppas Såden/ tå fulkompnas tå Knoppen/ thet är itt godt Tåkn/ betyder myckin Ollon/ Solen löper i Twillingen: Tå är godt wandra/ kiöpa/ sålia/ arbeta i Keld/ såttia Barn til Schola. Låta Lefwerådren/ Lungådren. Den sigh låter på 7. 15. 17. Dagen/ han döör thet Åhret. Höres Toordöön/ tecknar hårdt Åhr. Bruka Badh och warm Maat/ vthi tin Drick Salvia/ Malört och Rutha.

JUNIUS.

År Wädret klart Helge Lekamē Dagh/ thet betyder itt godt Åhr.

NB. Ingen skal föra vth sin Giödning eller håffd i staa=

han til han blifwer 80. Åhr. Vthi alla Fårgor hafwer han Lycko/ vthan i grått och swart.

December Christmånat hafwer 31. Daghar/ Dagen år 6. Tijmar och 11. Minuter.

Och Solen løper i Steenbocken/ och år ther vthi från then 13. Dagh Decembris, in til then 10. Januarij.

Christmånat såger:

Nu wil iagh lefwa i Lustigheet/
Och slachta til Juul een Oxe feet/
Och wil iagh nu migh warm hålla/
Förhoppandes at öfwerleffua Winteren then kålla.

J Christimånat skal tin Drick icke wara för kåld/ Låkedom må tu taga/ hålt titt Bröst och Krop warm. Tu skalt icke låta åderslå/ förty thet år skadeligit/ goda örter må man bruka at styrckia Hiertat medh.

J Getebucken år godt at wandra/ at föra sigh vthi nyia Klåder/ at affwånia Barn/ och at såå och plantera.

Getebuckens Barn år sööt talande/ hafwer itt trint Anlete/ hans Fårga år rödh/ och han får itt årr på sitt Bröst/ han brukar och monga Ord/ och talar myckit medh sigh sielff/ han lofwar myckit och håller litet/ han faar medh Lögn/ han berömer sigh gerna/ och thet år doch intet wårdt/ ther medh bedrager han monga Quinfolck/ doch blifwer han ju litet Gudhfruchtigh.

Getebucken är hans Lijffshuuß/ vthi Wattumannen hafwer han Lycka til at kiöpa och sälia/ han skiöter ther intet om/ om han winner thet medh rätt eller orätt. Hans bröder äre bättre och frommare än han/ han skal förfölia sina Föräldrar. Vthi Twillingarne blifwer han siuk i sina Ögon/ på Tungan och Leffren. Och när han får een Hustru/ thet skal wara een Enckia. Vti Wecten hafwer han Lycka vthi all ting. Vthi Scorpionen hafwer han bäste Lyckan. Vthi Skytten lijder han nödh och ångest. Och om han blifwer 22. Åhr gammal/ tå kommer han in til 40. Åhr.

Huruledes man skal finna Planeternas Tijmar/ och hwilken Planete hwar Tijma regerar/ hwar effter Menniskian vthi alla sina Gärningar kan skicka sigh.

Dagsens Tijmar. | Nattens Tijmar.

	Solen.	Venus.	Mercurius.	Luna.	Saturnus.	Jupiter.	Mars.	Sol.	Venus.	Mercurius.	Luna.	Saturnus.	Jupiter.	Mars.
Söndag	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.		
Fredagh		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
Onßdagh			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Måndag	12.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
Lögerd.	11.	12.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	
Torsd.	10.	11.	12.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.		
Tijsd.	9.	10.	11.	12.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
	Jupiter.	Mars.	Sol.	Venus.	Mercurius.	Luna.	Saturnus.	Jupiter.	Mars.	Sol.	Venus.	Mercurius.	Luna.	Saturnus.

Deela och skiffta Dagen i 12. lijka Delar. Från Vpgång til hennes Nedergång/ Så långe som Solen är öfwer Jorden/ och icke effter Klocketijmen/ hwad heller thet gifwer långa eller stackota Tijmar/ effter som Tijden gifwer sigh i Åhret/ och then Tijdh som öfwerblifwer/ skal tu råkna Nattena til/ och deela then lijka så vthi 12. Tijmar/ Lijka som tu wille weta om Söndaghen/ hwilken Planete som regerade then första Tijman effter Solenes Vpgång/ Solen/ och i then första Tijman om Natten/ Jupiter. Och så alt fram åth medh alla Tijmar.

The siu Planeters Art och Natur/ och hwad vthi hwar Planetes Stund är godt at göra och låta.

Saturnus.

GAammal/ käld/ laat är iagh vthan skämpt/
Omflottigh/ håtsk/ all lämpa förglömt/
Mina Barn nitske och hatefulle äre/
Metall och Bly/ min Handel mon wara.

Vthi Saturni Stund/ är godt at kiöpa och sälia swåra och tunga Ting/ såsom Jern/ Bly och allehanda Metall/ at söka effter Malm/ at byggia/ Giärda stångia/ at gråfwa Dijker/ och hwad man i Jorden handla skal/ at kiöpa allehanda Spijß/ och at såå och plantera. Men thet är ondt at föra sigh i nyia Kläder/ och at reesa både til Land och Watn/ at taga sigh een Hustru/ och at begynna Muurwärck.

 Jupi-

Jupiter.

Förnufftigh är iagh/ lärd och tiende ther til/
Lijka så iagh mina Barn hafwa wil.
Longwarandes och dråpelig ting råttar iagh
Med köpmanskap iagh wål winna kan. (an/

I Jupiters Stund är godt at kröna Konungar/ at föra sigh i nyia Klåder/ at wandra/ at begynna Bygning/ medh Sölff at handla/ at fara til Skeps/ at åderlåta/ och alt thet som hörer til Råttskaffenheet. Men thet är ondt at kiöpa Wapn och Wårior/ at handla medh Eeld/ at gråfwa Grafwar/ at handla medh Åcker/ och at köpa Fåår/ och andra Diur.

Mars.

Een Wågekåpa/ man känner wål migh.
Håst/ Harnesk/ och Krijgh brukar iagh/
Alt annat iagh begynner tilbaka gåår/
Medh mitt ganska Lijff/ iagh efter olycko står.

Vthi Martis Stund är godt och lyckosampt at kiöpa Wapen/ Håstar/ Harnesk/ och alt thet som hörer til Krijgh/ at handla medh Fiender/ både til Land och Watn/ och hwad aff nöden är at kiöpa/ ther medh handla och omgå. Men thet är ondt at taga Läkedom/ at åderlåta/ at göra selskap/ thesslijkest äre alle Anslagh olyckſalige/ som begynnas i Martis Stund.

Solen.

Jagh är itt brennandes och heet Creatur

Mine

Mine Barn äre aff ädel Natur/
Hwad iagh begyñer/ ey långwarigt mon wara.
Jagh handlar/ och omgåår medh stora Herrar.

Vthi Solens Stund är godt at handla medh Konungar/ Förstar och stoora Herrar/ åmbeter at sättia/ at hålla Rijksdagh/ eller Herredagh/ at kiöpa Wapn/ at jaga/ och medh alt guld tingest at omgå.

Men thet ondt/ at reesa medh Kiöpmanskap/ at taga Hustru/ at göra Bröllop/ at föra sigh i nyia Kläder/ at låta åder/ at begynna Bygningar/ och at köpa Diur.

Venus.

Til Frögd och Kärleek står alt mitt Sinn/
Til Musicam hafwer iagh wilian min/
Til Bröllop och til Kläder ny/
Kärligheetz speel brukar iagh frij.

Vthi Veneris Stund är godt at göra Bröllop/ at hafwa samquem medh Quinfolck/ at förfara nogot aff Herrar och Furstar/ at föra sigh vthi nyia Kläder/ at reesa öfwer Land/ at bada/ åderlåta/ purgera/ och at fåsta sigh Tienare/ at begära något aff Quinfolck. Men thet är ondt at fara til Siös/ at såå/ at anamma Penningar/ förty the blifwa förtärde medh Quinfolck.

Mercurius.

Wälskickat är iagh och sijnnrijk/
Vthi mächtige Konster är ingen migh lijk/

Wåltalande och wijse åre Barnen mine/
Subtilige lårde fromme och fijne.

I Mercurij Stund år godh at skrifwa Breeff/ at vthskicka Såndebudh/ at flyttia i andra Boningar/ at såttia Barn til Schola/ at plantera/ at begynna Bygningar/ at gråfwa Kulor och Brunnar/ at öfwa Konster och måsterliga stycker/ och at vpkråfwia Giåld.

Men thet år ondt at bada/ at såttia Koppar/ at låta ådror/ at taga Låkedom/ at gifwa sigh i Gifftermål/ och at fåsta Tienare.

Månan.

Longwarande mitt Sinne ey mon wara/
Jagh och mine Barn ingen hörsamme åre.
Wårt egit Sinn hafwe wij och så.
Skulle wij ån dubbel skada ther aff få.

I Månans Stund år godt at begynna Bygningar i Watn/ at kiöpa Honning/ Olio och allehanda Maat och Spijs/ och så at kiöpa Kiött och tåmmia Diuur/ förvthan Fåår/ och thet år godt at bruka List och Bedrågerij.

Men thet år ondt at giffta sigh/ at begynna Bygningar til Land/ och alt thet som skal blifwa beståndigt/ at vthlåna Penningar/ men thet år godt at begynna alt thet som snart skal åndas.

Een Figur om the fyra Tijder om Åhret/ medh hwar Tijdz Art och Natur.

Vul=

Vulter Subs. Eurus	Notus. auster. Aphri.
Krab. Leyon Jungfr.	Wect. Scorp. Skytt.
Junius, Julius, August.	Sept. Octob. Novemb.
Choler. Eeld warmt och tort.	Melanch. Jord. kalt och tort.
Östan Sommar	Sunnan Höst.
Nordan Wåår	Westan Winter.
Eurus Aquila Boreas.	Zephyr. Favor. Circi.
Wedur. Oxen Twill.	Stenb. Watum. Fisk.
Martius, April. Majus.	Decemb. Januar. Febr.
Sanguin. Wår. warmt och tort.	Flegma. Watn. kalt och wååt.

Om the Fyra Tijder vthi Åhret.

THen Första Tijdh kallas Wåår/ och begynnas S. Påders Dagh om Fastan/ och warar til S. Urbani Dagh/ then samma tijdh är warmt och wååt aff Naturen/ och lijknas widh Wädret. Vthi thenna Tijdh wäxer Blodet/ som och så är warmt och wått. Vthi thenna Tijdh äre vnga Höns/ Kalfwekiött/ Lambekiött och godt Wijn besynnerligh sunna/ och är then bästa Tijdh om Åhret/ til at taga Läkedom och låta ådroslå/ ty hon förer igen/ hwad thet ganska Åhr är försumat eller försönt.

Hösten.

THen Tridie Tijdh är Hösten/ som är kall och torr/ tå wäxer een Fuchtigheet/ som kallas Melancholia, thenna Tijdh lijknas widh Jorden/ i thenna

na tijdh är godt Wijn sundt/ och heet Spijs/ man må wäl taga Lååkedom och låta ådroslå/ men Suurdrick skal tu icke dricka. Hoo som wil wara sund/ han skal vthi Hösten icke åta/ vthan een gång om Dagen. Thenna tijdh wäxer från S. Bartholomæi Dagh/ in til S. Clementis Dagh. Hæc omnia om Hösten.

Sommaren.

THen Andra Tijdh är Sommaren/ som är heet och torr/ tå wäxer cholera, thet är swart förbrändt Blodh/ thenna tijdh lijknas widh Elden/ som och så är heet och torr. Cholerici skulle tå taga sigh wara för Badh/ ådrolåtande och allehanda Låkedom/ och för öfwerflödigh Maat och Drick. Thenna Tijdh warar in til S. Bartholomæi Dagh.

Winteren.

THen Fierde Tijdh är Winteren/ som är kåld och wååt/ tå wäxer then Fuchtigheet i Menniskian som kallas Flegma. Vthi thenna Tijdh äre heete ting gode at bruka/ och hwad som är kryddat medh örter/ man äter och dricker tå meer än om Sommaren/ tå är Magan heetast och Maaten fördöfwes och smältest bäst/ Foglar och Willebrå äre tå gode at bruka/ man må wäl och bruka Låkedom och låta ådroslå.

Menniskan är skapt aff Fyra Elementer/ Jord/ Watn/ Wäder och Eeld/ hwilket ibland thesse fyra/ han hafwer mäst aff/ ther effter får hon sin Natur.

Aff

i Staabraket/ ty thet wäxer intet annat än Ogrääß effter. Ey heller Torßdaghen effter helge Treefaldigheets Söndagh/ ty thet wäxer aldrigh Sädh effter/ then Dagen kallas H. Lekame Dagh. Item ey heller föra vth sin Gödzel. Dagen effter Midsommars Dagh kallas alla Englars Dagh/ wäxer ock intet effter. Ju meera thet regnar S. Johannis Dagh/ ju mindre Haslenötter warder thet Åhret. Som Nötterna sigh skicka och mogna/ så plågar och Kornet sigh gemeenligen skicka. Höres tå Toordöön/ thet betäcknar fruchtsampt Åhr och myckin Siukdom ibland Almogen. J thenna Månan wachta tigh för myckin Sömpn. Om morgonen bruka Lactuck medh Ätickio och frist kalt Watn omätt/ och om Afftonen warm Miölck/ bruka Agrimonia och Sedefäär/ ätt Ruthe Bladh/ wachta tigh för Ost/ Fläsk och alt thet steekt är. Solen löper i Krabban. Den sigh låter Blodh på 6. Dagen/ han lefwer näpligh thet Åhret omkring. Tå är godt skära och ikläda sigh Nyia Kläder. Thet man tå begynner blifwer ostadigt.

JULIUS.

Om thet Wårfrudagh regna wil/ som Maria besökte sin Fräncka Elisabeth til/ tå wil thet Regn sig förskräckia/ och 14. Dagar ther effter räckia. Regnar thet S. Margaretæ Natt/ tå blifwer litet Nötter thet Åhret. Höres Toordöön/ thet täcknar godt Korn Åhr/ och stoor Fää döödh. J thenna Månan gå

F v Hunde=

Hundedagarna in/ tå wachta tigh för Purgatz/ och alla starcka Dricker/ Swettebadh/ ådrolåtande/ warm Maat/ sömpn/ ålskogh och Okyskheet/ och för the Fiskar som taghas i döőt watn. Bruka Salvia, Miölk/ sőőt Ost/ bruka och Anijs. Den sigh tå låter Blodh 1. 15. 17. Dagen/ then lefwer nåpligh thet Åhret öfwer. Solen löper i Leyonet/ tå är godt at byggia Huuß/ och läggia Grundwaal/ flyttia Huuß/ wachta tigh för nyia Kläder.

AUGUSTUS.

Om Solen skijn klaar på Mariæ Himmelsfärdz Dagh/ id est then 15. Augusti, betydher godt Wijn Åhr. Ifrå then 6. in til then 13. Dagh i Augusto, är båste tijdh til at såå Wintersådh/ och sedan må man wål såå in til Bartholomæi tijdh. Bartholomæi Afton förbiuda Bönder/ må vptagas Hampa och Lijn. J thenna månat skal man ingen Läkedom bruka/ som är giord aff Hannogh/ jw achta tigh för Miölk och sőőt maat/ och warm maat och för Wijn/ ååt Polleja Grodde Bladh/ bitter maat aff Cardemomum, Then sigh låter Blodh then 19. 20. han lefwer ey thet åhret omkring/ tu må ey låta tigh åder/ på then 15. Dagen/ vthan tu wilt döö 5. Dagar ther effter. Kommer Toordöön/ tå kommer och myckin Siukdom/ både öfwer Söder och Menniskior. Solen löper i Jungfrun. Tå är godt at affwánia Barn/ byggia äcktenskap eller fåsta sigh Jungfru/ men icke liggia hoos henne.

Sep-

SEPTEMBER.

Tagh itt Eeke Äple S. Michaelis Dagh/ hafwer thet flugur i sigh/ tå betyder thet itt medelmottigt åhr: Är ther vthi matkar/ betyder thet godt Åhr: men är ther intet vthi/ tå betyder thet wist Hiellsoot. Äre Eeke Äplen monge och tillijka komma/ betyder myckin Snió för Jwl/ ther effter skal tu wänta myckin Kóld: Men äre the innan skóna/ tå blifwer thet een skión Sommar/ medh skón Korn: Men äro the innan fuchtige/ thet betyder een wååt Sommar: Äro the magra/ tå blifwer heet wisserligh. S. Michils Natt tagh vp tina Håstar/ om tu eliest wil the skulle wara slåta om Winteren. 4. åhro Himerdagar/ then 18. 19. 20. 21. Hóres Tordóón/ thet täcknar fruchtsampt åhr och stoor Herre dódh. Tå är godt åderlåta/ fórvthan på then 16. och 18. Then sigh tå åder låter/ han kommer i fara. Bruka Såra och Gótemiólk/ äät fårsk Ost/ drick must/ brukar Órter och Frucht/ stånckt Bródh medh Salt/ och äät/ men wachta tigh fór warm Badh. Solen lóper i Wichten. Är godt at wandra/ skåra Håår aff/ góra Bróllop/ kläda sigh i nyia Kläder/ såå och plantera.

OCTOBER.

Om Lófwen icke wilia gerna falla aff Trään/ tå bliffwer thet kall Winter. J thenna månan skal man bruka allehanda Läkedom/ sådana som rensa Lijfwet/ och så är Getemiólk godh/ äät Foglakiótt/ Willdiur Kiótt/ Sedefär/ Cardemoma, Galligo/ och dricka must/

must/ tu må och låta tig ådroslå/ och bruka heeta örter. Achta för then 6. Dagen at låta Blodh/ kommer Toordöön i then Monaden/ thet täcknar hårdt åhr och stoor Storm. Solen löper i Scorpionen. Tå är år godt purgera sigh/ och thet som tå begynnes warar icke långt.

NOVEMBER.

Gack i Skogen all Helgonadagh och vpleta een råå Eek eller Book/ skåår ther aff een Spåån/ om thenna Spånen är torr/ betygar thet een warm Winter/ är han fuchtigh tå blifwer Winteren kall. S. Andreæ Afften tagh itt Glaas/ låt thet fult medh Watn/ löper myckit Watn öfwer/ tå blifwer åhret wååt/ men gifwer Watnet sigh nidh ofwan i Glaset/ tå warder thet åhret tort. Kommer S. Mårtens Dagh på een Fredagh/ tå skal Fodret litet förslå thet åhret. Höres tå Toordöön/ thet täcknar itt godt åhr. J thenna Månan gör intet Swettebadh/ bruka warm maat/ bruka Senap Agrimonia, lijckt warm Getamiölk/ ther aff bekommer tu itt wackert Ansichte. Arbeta och bruka Drick til Leffren. Låt intet åder på 16. 17. Dagen. Solen löper i Skytten. Gör Bröllop/ kiöp och sälg/ arbeta medh och klädh tigh i nyia Kläder.

DECEMBER.

Om Jwledagh i Nyet mon komma/ få wij itt godt åhr oß til fromma. Ju närmare Nytendning ju bättre åhr/ Ju närmare Nytändningen kommer Adventet/ ju

wärre

wärre thet gåår. Thet Trää som hugges i thenna Månan/ rotnar ey heller warder markätit. Wachta tigh för kall drick. Tu må och tagha Läkedom. Hält titt Lijff och Bröst warmt: Låt tigh ey ådro slå. Bruka Örter som styrckia hiertat. Solen löper i Steenbocken. Tå är godt wandra/ kläda sigh i nyia Kläder/ affwänia Barn.

Notationes om förkastade Dagar.

För 33. Dagar i åhret/ skola alla Menniskior sigh tagha til wara. Ty the äre ganska faarliga/ som hedniske Menniskior skrifwa.

1. The Menniskior som blifwe siuke på nogon aff thesse Dagar/ få antingen snart Boot eller aldrigh.

2. Hwilka Menniskior som blifwa födde på thesse Dagar/ the lefwa intet länge/ lefwa the/ tå få the stoor Armodh.

3. Hwilken Menniskia som fäster sigh Hustru eller håller Bröllop/ på een aff thesse Dagar/ honom skeer aldrigh godt.

4. Hwilken Menniskia som flyttiar aff Huuß och Heem eller aff Tienst til een annan Tienst sigh begifwer på thesse Daghar/ är altijdh bedröfwat.

5. Then Menniskia som wandrar ifrå Huuß eller vthländes förreser/ på nogon aff thesse Dagar/ then kommer sällan heem til sitt Land igen: Han skal myckit ondt vthstå eller kommer vthi stoor Armodh.

6. Ey

6. **Ey skal man gå til råtta medh nogon på een aff thesse Dagar/ som efftersölier.**

Januarius	1. 2. 4. 6. 11. 12. 19.	7. 8. 15.
Februarius	11. 17. 18.	7.
Martius	1. 4. 14. 15.	17. 18.
Aprilis	10. 17. 18.	7. 15.
Majus	7. 15. 18.	7. 15. 17.
Junius	6.	6.
Julius	17. 21.	15. 17.
Augustus	2. 10.	15.
September	1. 18.	16. 18.
October	6.	6.
November	6. 18.	16. 17.
December	6. 11. 18.	**skal ingen låta Blodh.**

Oratio Puerorum.

DOmine JEsu Christe, qui puer 12. Annos natus, inter Doctores repertus cælestis ingenij tui indolem ostendisti, adjuva quæso ingenium meum, effice ut sit capax pietatis & honestarum artium, rege & guberna studia mea, ut hæc aliquando sint instrumenta illustrandæ gloriæ tuæ, utilia Reipublicæ, salutaria vero animæ meæ, qui vivis & regnas cum patre & Spiritu sancto in omne ævum, Amen.

Raro breves humiles vidi, rufosque fideles,
Sållan finnes een stackot ödmiuk/ och een Rödhårigh wara trogen.
Cur januam claudis, dum vocem pauperis audis,

Non tecum feres si totum mundum haberes,
O Dives divis non omni tempore vivis.
Lutherus ait: *Tria chara, sed valde rara.*
Concordia fratrum, Amor vicinorum, consensus conju-
O studiose chare noli puellas amare. (gum.
Illæ pingunt vultum, & volunt habere multum.
Habent Vocativos oculos & Ablativos manus,
Si habes Dativum vel dare, amare &c. accipies Accusati-
Rebus in adversis tria sunt pejora venenis. (vum.
Perversus socius, mala fœmina, falsus amicus.
Sic tibi consultum mulieris spernere vultum.
Est verè venenum quamvis videtur amænum.
Si ludem quæris ludis legem pacieris,
Then j leeken motte/ leeken allan/
Urtica fœtidum tergebat fœmina culum.
Hæc dicens verba: quod Dæmon esset in herba,
Ora quibus Dedit Deus escas omnibus addit.
Then Gudh gifwer Lijff/ then gifwer han födan.
Ut Sus à fulcro sic piger à lecto pulchro, non segregat se ultro.
Een laat Dräng och warm Sång skilias så nödigt åât som Soon vhr Byßian.
Sæpe suæ pelli manus factura flagelli,
Mongen gör Rijß åth sigh sielff/ wåller han får hugg.
Raro doctus erit qui semper ludere quærit.
Then blyr siållan wijß/ som nödigt låsa wil.
Per pisces & aves multi periere scholares.
Fiske och skytterij förderfwar Schole Gossar.

Speculum vitæ humanæ.

Menniskiones Lefwernes Spegel.

Ifrån

Ifrån thet första hon hijt uthi Werldenne födes/ och in til thes hon uthi Jordena then alles wår Moder är/ begrafwen och lagd warder.

Allom Menniskiom til een helsosam och nyttigh underwißning/ stält och publicerat aff ANDREA JOHANNI AROSIANDRO, Anno 1641.

Kan siungas som: Kommer hijt til migh säger Gudz Son.

1.

WIltu lyckas medh siälenne håll/
See tigh offta i thenna Spejel/
Som iagh wil tigh nu sända:
Ty hwar och een wil wara tin lijka/
Troo ey på Werlden/ hon wil tigh swijka/
Til Gudh skal tu tigh wånda.

2.

See hwadan tu kompst/ hwart tu skal fara/
Ey synda moot Gudh/ tagh tigh til wara/
Tänck här på alla tijder/
För syndenes skul gifwer Siälen plåga/
Een ewigh dödh/ een brinnande Lågha/
Moste Syndaren lijda.

3.

Hwad Doctor är i Werlden til/
Som thet til fyllest skrifwa wil/ hwad

Hwad Löön Gudh them wil gifwa/
Som wilia göra här sann Boot/
Huru myckit GVdh han gör them godt/
Thet kan rätt ingen skrifwa/

4.

Når tu åst i tin båsta Tijdh/
Och haar til Werlden satt tin lijt/
Tu menar thet skal så stånda:
Smygler Döden fram/ talar ey mong Ord/
Tå skal tu höra thet tu haar giordt/
Medh wee och Hiertans Wånda.

5.

Han bedz ey Penningar/ Sölff eller Guld/
Fast tu än hafwer all Kistor full/
Ey faghra Kläder och monga/
Han skiöter ey titt krusade Håår/
Tina monga Swenner som hoos tigh ståår/
Medh honom moste alt gånga.

6.

GVdh nåde tå then fattiga Siäl/
Hwar finnes then Stadh ther hon sigh håål/
J sådana hiertans quijda/
Haar tu Gudh tient i tin wålmågha/
Så fåår Siälen thet båsta ågha/
Hoos GVdh i alla tijda.

7.

Nu wil man see all wår lijffztijdh/
Från thet wij födoms här på Jorden nidh/
In til wår sidsta ände/
Medh Mödo oß wår Moder födher/
Werlden oß plågar och vthöder/
Sidst wij til Döden lände.

Menniskions Ålder i gemeen.

1. Infans, Kallas itt Barn til tiyo Åhr.
2. Puer, Een Yngling in til 20. Åhr.

3. Adolescens, 30. åhr gåår Mans Krafft ann.
4. Juvenis, 40. åhr gåår een fuller man.
5. Vir, 50. Åhr gör stilleſtånd.
6. Senex, 60. Åhr föör åldren til hand.
7. Decrepitus, 70. åhr gammal och gråå.
8. Infirmus, 80. Ligger i Wråå.
9. Mutatio Coloris, 90. åhr til Barna ſpott/
Långr at lefwa är intet godt.

1. *Naſcens*, När tu födes.

1. Lyfft vp titt Hufwudh och ſee tigh om/
Huru tu hijt förſt til Werlden kom/
Tänck på thet alla tijda/
Menniſkian ſkapte GUdh medh itt Ord/
Swagh och ööm kompſtu här fram på Jord/
Medh Kropſens Luſt at ſtrijda.
2. Tin Moder tålde för tigh ſtoor Nödh/
Thet war ſtoort vnder hon bleff ey dödh/
Aff Sweda och ſtoor Wånda/
Then Tijdh en monde tigh framböra/
Gör henne all Heder och Åhra/
Medh Tack gack henne tilhanda.
3. Medh Ord/ medh Dådh/ gör henne ey Harm/
Skänck henne godt/ tagh henne i Arm/
Hielp henne til thet båſta/
Så i lijfwet ſom när hon är dödh/
Låt hennes Jordafärd ey lijda nödh/
Koſta på henne thet måſta.

Infans, Itt Barn ſom ligger i Wagga.

In cunis jaceo, de lacte mamillæ,
Plorans non taceo mihi ſi deſit liquor ille
Jagh ligger nu förſt i Waggan nidh/
Med grååt och Suck gifwer iagh migh widh/
För Werldzens ſtoora wånda:

Fåår

Fåår iagh ey dij aff min Moders Bröst/
Aff Döden mitt Hierta warder tryst/
Thet gåår migh swårt til handa.
Jagh hade fast heller warit dödh/
Förr än iagh war född/ än lijda slijk nödh/
Som Werlden wil migh skänckia:
Then Twång som migh nu föreståår/
Rätt aldrigh aff mitt Hierta gåår/
Kunde iagh thet rätt betänckia.

3. Puer, Een Pilt når gåår öfwer 7. åhr.

Jagh leeker nu Pims medh andra Barn/
At springa är iagh lätt som itt Flarn/
Hoo kan migh thet förmeena/
Käglor och Koothor slåår iagh på Jord/
Hwad iagh talar/ hoo achtar min Ord/
J Leek är iagh ey eena.

Thet gifwer migh ey mitt rätta skiäl/
Ehwad iagh gör illa eller wäl/
Jagh kan thet intet skiöta:
Ehwad iagh gör eller hwart iagh gåår/
Döden han ju altijdh för migh ståår/
Jagh weet han wil migh möta.

4. Adolescens, Een Yngling når tu går öfwer 14. åhr.

J thenna Spejel som för migh ståår/
Seer iagh migh wål och krusar mitt Håår/
Jagh seer ingen min lijka/
Både hwijt och rödh haar GUdh migh skapt/
För Höghmodh hafwer iagh thet förtapt/
För ingen wil iagh wijka.
Jagh kan ey tänckia på Sathans List.
Ey på mina synder ey på min Brist/
Ey heller på migh sielfwan:
Min acht ståår effter Sölfwer och Guld/

At dricka och dubbla och slå migh full/
Jagh söker Prijs och Wälde.

5. Juvenis, Een ung Man när tu gåår öfwer 28. åhr.

Migh tycker thet gåår på lijka Radh/
Medh Hustrur och Möör göra migh gladh/
Jagh må them icke spara/
Medh Fruer och Möör the gifwa migh Skänck/
Och önska migh städz hoos sigh i Bänck/
Wil iagh och hälst at wara.
Jagh wil them kyssa och få i Sampn/
Ändoch thet är migh litet gagn/
Jagh må migh låta nöija/
Och tänckia på Döden som för migh stååår/
Han fölier migh ehwart iagh gåår/
O kunde iagh Syndare wäya.

6. Vir, Een full man/ när tu går öfwer 40. åhr.

Jagh är nu worden full starck och froo/
Thet kännes på min näbbota Skoo/
Mijn Kläder haa mong lyte:
Hoo migh thör bryta itt Ord emoot/
Mitt Swerd skal liggia honom för Foot/
Ey skal han min Gunst åthniuta.
Til Ting och stämpna wil iagh gå/
At trugha/ snarka/ binda och slå/
Dijth wil iagh hwar man hafwa:
Ey är nogon Man min Wän så godh/
At han får nogot i saken boot/
Vthan iagh får stoor gåfwa.
Jagh säger ann Wänskap medh min Mun/
Endoch thet ey gåår aff Hiertans Grund/
Så falsk är iagh aff Sinne:
Rättan Wägh will iagh ey gåå/
Och ey för Rätta nogon tijdh stå/
Vthan iagh kan stoort winna. 7. Se-

7. Senex. ålderdomen ther om the Gamble hafwa sagdt.

Åldrigh at blifwa wil man wål/
Kommer han/ år han ey heel såål/
Han år Krookryggiot/ dööff och blind/
Skabbot och kaller aff all Wind

Gubben såger:

Mitt stoora Modh hafwer nu fått Boot/
Kiåppen år worden min tridie Foot/
Mina Fötter blifwa seena.
Min Rygg krökies mitt Hufwud och så
Lutar/ til Grafwen må iagh nu gå/
Döden år migh til meena.
Mina Händer skålfwa/ stumpt år mitt måål/
Ty iagh hafwer druckit ålderdoms Skåål/
Min ögon böria rinna.
Dööff år iagh/ at iagh ey kan höra/
Brått bryter migh/ hwad skal iagh göra/
Intet Rådh kan iagh finna.
Aff alla år iagh nu wist försmådt/
Ty Godz och Mynt år från migh gådt/
Migh wil nu ingen kånna:
The iagh fordom satte högst til Bord/
Til migh tala the ey itt Ord/
Thet må mitt Hierta brånna.
Mongahanda Drácht hade iagh at slijta/
Både långa och korta och wijda/
The hade fast mong lyte:
Mina Hoßor wore rödh/ min Hätta blåå/
Medh Kiåppen moste iagh nu tiggia gåå/
Hoo wil migh igen syta.
Jag sprang öfwer Tunna och högh Boolwårck/
Tå iagh war unger/ karsker och starck/
Jagh giorde som een Dåre:

 Mitt

Mitt Godz förtärde iagh alt brede wijdh/
Och tänckte litet på thenna Tijdh/
Eller hwad migh stodh före.
Här ståår än myckit wärre igen/
Som migh står före aff Werldzens meen/
Kan iagh thet elliest bijda:
Fyratyio Åhr när the kunna komma/
Hafwer iagh migh til liten fromma/
Jagh moste stoor Sorgh lijda.

8. Decrepitus, Gråhårigh vthlefwat Gubbe.

Migh twingar nu Åldren meer och meer/
Jagh aldrigh haar lust ey heller leer/
Jagh kan skiött ingen känna:
Ey meer iagh skiöter all Werldzens Lust/
Migh alt lijka smakar Watn och Must/
Krampen mon migh hårdt spänna.
Min Krop han tynges nu som een Steen/
Jagh gitter ey stånda på min Been/
Vthan Kiäppen i Hända/
Kryckian vppehåller migh min Arm/
Wijdh Spijsen blifwer iagh näpligh warm.
Ach wee thenna Werldzens wända.
Jagh Hostar och raklar alla tijda/
Jagh kan snart ingen hoos migh lijda/
Mißhagh haar iagh til alla:
Jagh skal här låta litet och stoort/
Och swara för alt thet iagh haar giord/
Ty Döden wil migh kalla.

9. Infirmus, När tu blifwer siuk.

Hwart iagh migh wänder lijder iagh wee/
Min Ögon mörckias iagh kan ey see/
Hwar är nu Werldzens Åhra:
Migh hielper ey Rådh ey Läkedom/
Ach migh at iagh hijt til Werlden kom/
Siukdom wil migh förtära.
Fleenen bryter Fötter och Händer/
Aff stoor Wärck vthfalla mina Tänder/

Podagel

Podagel ståår i min Sijda:
Och räcker så nedh til båda Been/
På Sången iagh ligger som een Steen/
Krampen draar migh all tijda.
Mitt Hierta wärckar/ och alt mitt Lijff/
Som ther stode i een dragen Knijff/
Min Rygg brister i stycke:
Mitt liudh tyßnar thet är ey stoort/
Ach wee hwad iagh haar illa giordt/
Ingen til migh haar tycke.
Jagh täncker alt på och grufwar migh/
At iagh så illa haar nött min Tijdh/
Hwart skal iagh migh nu wända:
GVdh giorde iagh aldrigh rätt och skääl/
Jagh giorde aldrigh min tyionde wäl/
Slödt iagh til Prästen sände.
Min Präst giorde iagh offta emoot/
Ty får iagh nåpligh til Siälen Boot/
Allmuuß wille iagh ey gifwa:
Vthan thet ingen kunde niuta/
Låt iagh the Fattiga byta/
Och them från Dören drifwa.
Hade iagh them gifwit som GVdh bödh/
Tå lindrade han min siukdoms Nödh/
Thet monde iagh ey skiöta:
Then Tijdh iagh war både karsk och kååth/
Full Arla iagh om Dagen ååth/
Min Synd wille iagh ey böta.
Medh fasto/ medh Böön/ medh Kyrckiogång/
Then Tijdh tyckte migh wara rätt lång/
Jagh skulle i Kyrckian stånda:
Är här nogon Quinna eller Man/
Ståncker på migh Watn medh eder Hand/
Jagh mister wist min Anda.
O Werld hwad tu hafwer gäckat migh/
Then Tijdh tu drogst mitt Sinne til tigh/
At tiena tigh alla tijda?

Jagh

Jagh må nu ropa jaa dwth och wee/
Ingen wil migh ſkåda eller ſee/
Jagh moſte nu ſå lijda.

10. Mutatio coloris, När tu ombyter tin Hyy.

Mina Kinnar ſom förr woro rödh/
The blekna nu faſt emoot min ödh/
Hwart ſkal iagh migh nu wånda:
Jagh kunde thet ey förra ſkiöta/
At Döden migh ſå ſkulle Möta/
Och mitt Lijff altſå ånda.
Doch båttre år döö/ ån lefwa med wee/
Een Gång döö/ år hwar ſtund döden ſee/
Mitt Lijff år nu rått döden:
Thet ſitter alt vppe vthi min Hals/
För ringa ting ſtår thet nu til fals/
Döden år allom öden.
Hoo ſkal migh hielpa når iagh år dödh/
Gifwer för min Siål itt ſtycke Brödh/
Min Fader eller Moder:
Jagh warder ſwept vthi een Lijnkluut/
Mitt Godz emillan ſigh ſkiffta vth/
Mina Syſtrar och mina Bröder.
Full litet haar iagh för migh ſåndt/
Tijt ſom iagh kommer år iagh okånd/
Hoo ſkal migh ther at ſytha?
Ey finner iagh hoos migh ſielfwan rådh/
Jagh moſte lijta på annars Nådh/
Wil nogen then migh bytha.

E N D E.

Historik.

Då med detta års ingång den gamla svenska almanackan blifvit ersatt af en ny, och många af de märkesdagar, som invuxit i folkets medvetande, tvungits vika för ett modekraf, kan det vara af intresse att återupplifva minnet af en bok, som med den gamla almanackan stått i närmaste sammanhang. Bondepraktikan har under långa tider varit en af våra mest spridda folkböcker. Den har utgjort almanackans praktiska supplement och medverkat till dess popularitet; flera af de väderleksregler, som den fastslagit, hafva i skilda kretsar vunnit tillit och giltighet; samtidigt har den nog af många anlitats som medicinsk rådgifvare.

Den första svenska bondepraktikan trycktes år 1662 — åtminstone är det den äldsta, om hvilken man nu har kännedom. Sedan dess har boken tid efter annan utgått i nya upplagor, sammanlagdt bortåt 50 stycken, af hvilka den sista sjelfständiga utkom så sent som 1882. Frånsedt några obetydliga förändringar och stafningens modernisering, äro samtliga upplagor nästan ord för ord likalydande.

Ofta har bondepraktikan äfven varit införd i andra publikationer. Sålunda utgafs den 1800 och 1892 tillsammans med professor Melanderhjelms afhandling om barometern. I den bekanta folkboken »Sibyllæ spådom», som första gången utkom i Sverige vid början af 1600-talet, har i alla upplagor från och med år 1738 influtit en bondepraktika i förkortning. Äfven i en del specialarbeten, kalendrar, drömböcker o. d. påträffar man större eller mindre utdrag och reminiscenser. Utan direkt samband med denna bondepraktika står ett »Försök på vers och prosa till herr- och bondpraktika eller pragmatisk läsebok för hvem som heldst», utgifven 1837 af abcd & C:o.

Bondepraktikan är till sitt ursprung icke något svenskt arbete, utan en bearbetning eller helt enkelt en öfversättning från tyskan med några obetydliga jämkningar och tillägg efter svenska förhållanden.[1])

I Tyskland trycktes »Die Bauernpraktik» första gången 1508. De äldsta tyska upplagorna voro betydligt kortare än de svenska, innehållande endast den första afdelningen med beräkningar på grundval af julveckornas väderlek. När den svenska öfversättningen gjordes, hade det tyska originalet betydligt vidgats, då däri efter hand inryckts nya iakttagelser, medicinska råd och astrologiska spekulationer. Öfverflyttningen till vårt språk är, enligt en gammal anteckning, verkställd af *Nils Klint*, kyrkoherde i »Komble». Bland tillägg som icke funnits i de tyska upplagorna, märkes en bearbetning ur *Rodericus Zamorensis*' lilla skrift »Speculum vitæ humanæ».

---

[1]) Jämför *H. H. Hildebrandsson*, Om väderleksmärken, Stockholm 1894. och *G. Hellmann*, Die Bauern-Praktik 1508, Berlin 1896.

Efterletar man ursprunget till den tyska bondepraktikan, så finner man förebilder för densamma redan i den klassiska forntiden. Bondepraktikans tillkomst, liksom hela det flitiga samlandet af väderleksiakttagelser under 1400- och 1500-talen, står i närmaste samband med den stora kulturströmning, som kallas renässansen. Såsom omedelbar källa för den tryckta bondepraktikan af 1508 får man betrakta några tyska utläggningar af ett kapitel i »Pronostica temporum», hvilken återfinnes bland kyrkofadern *Beda Venerabilis*' skrifter. Möjligen är »Pronostica temporum» en direkt öfversättning från ett grekiskt arbete; säkert är, att liknande väderleksregler funnos hos både greker och romare. Ursprungligen synes man hafva angifvit nyårsdagen och de närmast följande såsom bestämmande för årets väderlek och först senare gjort juldagarna till märkesdagar, såsom i alla tryckta bondepraktikor är fallet.

Äfven de nya regler, som tid efter annan inflikades i de tyska upplagorna och därifrån öfvergingo till de svenska, hafva nästan alltigenom gamla anor. Man igenkänner munkverser från medeltiden och utdrag ur astrologiska verk. Ett kapitel är direkt lånadt från *Reynmans* »Wetterbüchlein», en liten tysk bok, som första gången utkom några år före »Die Bauernpraktik» och länge täflade med denna om folkets gunst. Bland de väderleksmärken, som man påträffar i den klassiska litteraturen, hafva några genom araberna kommit till de germanska folkens kännedom, andra hafva nog blifvit yppade först med renässansen och förmedlats genom italienska astrologers skrifter eller med humanismen kommit direkt till Tyskland. Det är uppenbart, att flera af de meteorologiska rönen äro gjorda i sydligare länder och att de temligen kritiklöst tillämpats äfven på nordliga klimat.

Förordet till bondepraktikan är troligen skrifvet af någon präst under den första reformationstiden. Kanske har den äfven astronomiskt bildade *Melanchton* haft något att skaffa med hela arbetets omredigering vid denna tid. Äfven i den Calvinska reformationens hemland synes man hafva ägnat uppmärksamhet åt bondepraktikan. Länge tillskref man schweizaren *Heiny von Ure* författarskapet till den ursprungliga upplagan, hvars visdom skulle blifvit honom uppenbarad af ärkeängeln Raphaël; närmare forskningar hafva emellertid visat, att det endast är en specifikt schweizisk upplaga, vid hvilken denna persons namn kan fästas.

Äfven om grundidén till en stor del af bondepraktikans väderleksregler härrör från antiken, måste man dock framför allt betrakta arbetet såsom ett alster af 1500-talets vetande och ett beaktansvärdt uttryck för dess tankelif. Flera af iakttagelserna äro alltför allmängiltiga, andra alltför godtyckliga för att man skall behöfva spåra dem i de lärdas skrifter. De gamla rönen få af den nya formen sin tidsprägel, en prägel som de sedermera i de oförändrade upplagorna bibehållit. Bondepraktikan står i hela sin anläggning, med praktiska vinkar för flera af lifvets förhållanden, under inflytande af reformationstidens folkbildningsintressen. Det är också de protestantiska länderna, som införlifvat den tyska bondepraktikan med sin litteratur. Förutom till svenska är den öfversatt till böhmiska, franska, engelska, holländska, dansk-norska och finska. Att den just vid midten af 1600-talet öfverfördes till vårt språk står nog i samband med det tyska kulturinflytandet i Sverige efter trettioåriga kriget. I intet land, Tyskland ej ens undantaget, har bondepraktikan haft så stor spridning eller så länge användts till folkbok som i Sverige.

Föreliggande publikation är tryckt efter den äldsta svenska upplagan, af hvilken tvenne exemplar finnas i Kongl. Biblioteket i Stockholm. Uppställning, sidoföljd, stafning och stil äro noggrant återgifna efter originalet och titelbladet i facsimile reproduceradt. En del af de ganska ofta förekommande motsägelserna och ojämnheterna måste betraktas som brister vid öfversättningen eller som rena tryckfel i originalupplagan. För att igenkänna dagarna torde vara tillräckligt att som ledning använda den nu dödsdömda almanackan, då dess namnlängd i hufvudsak är likalydande med 1600-talets.

Stockholm i jan. 1901.

Holger Rosman.

